

Informativní příloha

**k aktualizované Rámcové pozici ČR
k budoucnosti kohezní politiky EU**

Verze 2009 – schválena vládou dne 5. října 2009

Ministerstvo pro místní rozvoj
Sekce NOK a evropských záležitostí

Obsah

1. Vývoj během českého předsednictví v Radě EU.....	3
1.1. <i>Aktivity České republiky.....</i>	3
1.2. <i>Debata o Barcově zprávě „Program pro reformovanou kohezní politiku“</i>	6
1.3. <i>Šestá zpráva o pokroku v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti</i>	7
1.4. <i>Debata o územní soudržnosti.....</i>	7
1.5. <i>Makroregionální „Strategie EU pro region Baltského moře“</i>	9
1.6. <i>Proces zjednodušování implementace kohezní politiky</i>	10
2. Situace v České republice	11
2.1. <i>Národní strategie.....</i>	11
2.2. <i>Realizace kohezní politiky.....</i>	12
2.3. <i>Snížení bariér národní legislativy.....</i>	13
2.4. <i>Ekonomické rozdíly mezi kraji.....</i>	15
2.5. <i>Partnerství.....</i>	17
3. Pohled hlavních aktérů na vývoj a budoucí potřeby v jednotlivých oblastech v České republice	19
3.1. <i>Doprava</i>	19
3.2. <i>Trh práce</i>	20
3.3. <i>Bydlení.....</i>	22
3.4. <i>Výzkum a vývoj.....</i>	23
3.5. <i>Životní prostředí.....</i>	25
3.6. <i>Podnikání a inovace</i>	28
3.7. <i>Pohled krajů a obcí.....</i>	29
4. Hlavní faktory – analýza PEST	33
4.1. <i>Faktory politické.....</i>	33
4.2. <i>Faktory ekonomické.....</i>	35
4.3. <i>Faktory sociální.....</i>	38
4.4. <i>Faktory technologické</i>	43
5. Pozice ostatních členských států EU a evropských institucí.....	47
5.1. <i>Členské státy.....</i>	47
5.2. <i>Evropský parlament.....</i>	52
5.3. <i>Evropská komise</i>	53
5.4. <i>Výbor regionů</i>	54

Seznam zkratk

COCOF	Výbor pro koordinaci fondů
ČSÚ	Český statistický úřad
DG Regio	Generální ředitelství Evropské komise pro regionální politiku
EK	Evropská komise
ERDF	Evropský fond regionálního rozvoje
ES	Evropské společenství
ESF	Evropský sociální fond
ESPO	Monitorovací síť pro evropské územní plánování
EU	Evropská unie
FS	Fond soudržnosti
GALILEO	Evropský program pro poskytování služeb globálního navigačního družicového systému a jeho aplikací
HDP	Hrubý domácí produkt
HND	Hrubý národní důchod
IAD	Individuální automobilová doprava
ICT	Informační a komunikační technologie
ILO	Mezinárodní organizace práce
Interact	Program pro výměnu zkušeností s přeshraniční, meziregionální a nadnárodní spoluprací
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MSP	Ministerstvo spravedlnosti
NSRR	Národní strategický referenční rámec
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
PČR	Parlament České republiky
PPS	Standard (jednotka) parity kupní síly
ROP	Regionální operační program
SF EU	Strukturální fondy Evropské unie
TEN-T	Transevropská dopravní síť
V a V	Výzkum a vývoj
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil

1. Vývoj během českého předsednictví v Radě EU

1.1. Aktivity České republiky

Hlavní aktivitou, na kterou navazovala Česká republika, bylo neformální jednání ministrů v Marseille¹, pro které připravilo francouzské předsednictví v Radě EU, kromě jiného, podkladový dokument o budoucí kohezní politice. Jeho součástí byly i výstupy pracovních skupin, které byly vytvořeny v rámci plnění aktivit Prvního akčního programu pro implementaci Územní agendy EU. Ministři však v Marseille nepřijímali žádný společný politický dokument, protože se na jeho obsahu neshodli zástupci členských států na pracovní úrovni. Program jednání ministrů byl aktuálně doplněn „ozdravným balíčkem“ několika opatření zaměřených na zrychlení čerpání evropských fondů a rozšíření uznatelných výdajů o energeticky úsporná opatření v existujícím bytovém fondu - jednalo se o novelu tří evropských nařízení².

V rámci českého předsednictví uspořádalo v březnu 2009 Ministerstvo pro místní rozvoj v Praze **mezinárodní odbornou konferenci** o budoucnosti kohezní politiky a integrovaném místním rozvoji. Z průběhu panelových diskusí vyplynulo:

- Současná kohezní politika má příliš mnoho cílů – zdroje by se měly více koncentrovat na konkrétní cíle a priority; někteří účastníci konference zároveň vyjádřili pochybnost, zda členské státy budou mít „odvahu“ se zavázat k užšímu tematickému zaměření.
- Měla by být přehodnocena kritéria způsobilosti pro regiony, které jsou těsně nad limitem 75 % - např. formou odstupňování úrovní podpory, což by napomohlo řešení „hraničního efektu“ mezi sousedními regiony v některých členských státech.
- Rozsah Fondu soudržnosti by měl zahrnovat infrastrukturu pro vědu a výzkum, což by umožnilo cílené investice zaměřené na kvalitativní zlepšení evropské infrastruktury pro vědu a výzkum a zároveň by to posílilo vazby mezi kohezní politikou a Lisabonskou strategií.

Na odbornou konferenci navázala vrcholná akce českého předsednictví v oblasti kohezní politiky, která se konala v Mariánských Lázních dubnu 2009. Hlavním cílem **neformálního politického jednání ministrů** bylo dospět k dohodě nad základními principy budoucí kohezní politiky. Jednání se zúčastnili, kromě ministrů členských zemí EU, jako pozorovatelé také zástupci některých kandidátských zemí a zemí Evropského hospodářského prostoru (Chorvatska, Turecka, Norska a Švýcarska), dále zástupci Evropského parlamentu, Evropské komise a OECD. Ve společném komuniké ministři, kromě jiného, zdůraznili, že „je zapotřebí dostatečné doby pro strategickou diskuzi o nové generaci kohezní politiky jako součásti procesu přezkoumání rozpočtu a následné debaty o příštím víceletém finančním rámci“, a požádali Evropskou komisi a Radu, aby „sestavily přesný harmonogram jednání o legislativním rámci kohezní politiky po roce 2013, což by mělo vést k včasnému přijetí nových právních předpisů a programových dokumentů, a tím umožnit reálné zahájení nových programů od 1. ledna 2014“.

Během jednání ministrů prezentovala komisařka pro regionální politiku Danuta Hübner svůj „Reflection Paper“ jako osobní vklad do pokračující diskuse o budoucnosti kohezní politiky

¹ Jednání bylo třídenní; problematika kohezní politiky byla jedním z několika témat vedle bytové politiky, urbánní agendy a územního rozvoje.

² Novelu Obecného nařízení, Nařízení o Evropském fondu regionálního rozvoje i Nařízení o Evropském sociálním fondu byly schváleny Evropským parlamentem během českého předsednictví a zveřejněny v Úředním věstníku.

na evropské úrovni. Zdůraznila v něm význam implementačních mechanismů, jejich zjednodušení i celoevropský a strategický rozměr kohezní politiky, stejně jako důraz na inovace, finanční inženýrství, koncentraci, synergii a harmonizaci metodik.

Do debaty k budoucnosti kohezní politiky výrazně přispěly během českého předsednictví i kraje ČR v rámci „**Dnů českých regionů v Bruselu**“. Z odborných konferencí, které kraje v Bruselu ve spolupráci s Výborem regionů uspořádaly, se budoucnosti kohezní politiky týkala konference „Kohezní politika 2014+“ a konference „Perspektivy přeshraniční spolupráce v Evropě“. Výsledkem jednání o přeshraniční spolupráci byla shoda všech klíčových partnerů nad těmito závěry:

- přeshraniční spolupráce má jasnou evropskou přidanou hodnotu,
- programy přeshraniční spolupráce přinesly velmi pozitivní výsledky a přispívají k rozvoji hraničních regionů,
- negativní důsledky rozdělení státní hranic stále nebyly překonány,
- podpora přeshraniční spolupráce by tudíž měla být v budoucí podobě kohezní politiky výrazně posílena,
- přeshraniční soudržnost je jednou z nejdůležitějších aspektů územní soudržnosti.

Komuniké ministrů pro regionální politiku

Mariánské Lázně, Česká republika

23. dubna 2009

Ministři pro regionální politiku Evropské unie se setkali v Mariánských Lázních, v České republice, ve dnech 23. a 24. dubna 2009, aby projednali budoucnost kohezní politiky.

Setkání se zúčastnili rovněž komisařka pro regionální politiku, zástupci Výboru pro regionální rozvoj Evropského parlamentu, předseda Výboru regionů, zástupci Evropského hospodářského a sociálního výboru, zástupci Evropské investiční banky a zástupci OECD. Předsednictví mělo také potěšení přivítat zástupce kandidátských zemí Turecka a Chorvatska, Švýcarska a Norska (zemí Evropského sdružení volného obchodu).

Ministři se shodli na přijetí společného komuniké, což je dokument odrážející současný stav. Ministři pro regionální politiku členských zemí EU:

aniž by předjímalí výsledek přezkoumání rozpočtu a následnou debatu o dalším víceletém finančním rámci,

aniž by předurčovali podobu kohezní politiky po roce 2013,

aniž by tím byl dotčen výsledek probíhající ratifikace Lisabonské smlouvy, která obsahuje koncept územní soudržnosti,

nehledě na rychle se měnící světové hospodářské prostředí,

přispěli následujícími body do diskuze o budoucnosti kohezní politiky:

A. Cíle kohezní politiky

Ministři zdůrazňují, že kohezní politika přispívá k integraci, solidaritě, soudržnosti a konkurenceschopnosti v Evropě a měla by i nadále prosazovat své základní cíle, jak jsou stanoveny ve Smlouvě.

Ministři oceňují úspěchy kohezní politiky a jsou přesvědčeni, že by její úloha měla být zachována i do budoucnosti. Ministři sdílejí názor, že zásadní nárůst rozdílů mezi regiony v EU, k němuž došlo v návaznosti na nedávná rozšíření, a nárůst subregionálních rozdílů, zdůraznil význam kohezní politiky.

Ministři podporují harmonický, vyrovnaný a udržitelný rozvoj Společenství a jsou toho názoru, že největší důraz kohezní politiky by měl být kladen na konvergenci méně prosperujících oblastí. Ministři se shodují, že kohezní politika by měla být přítomna na celém území EU. Ministři jsou rovněž přesvědčeni, že územní spolupráce je jasnou přidanou hodnotou Evropy.

Ministři se domnívají, že kohezní politika významně přispívá k plnění Lisabonské strategie pro růst a zaměstnanost a k plnění Göteborgské agendy. Kohezní politika podporuje veřejné investice a stimuluje další veřejné a soukromé zdroje, což je velmi důležité během současné světové hospodářské krize. V souvislosti s krizí ministři připomínají, že důraz na dlouhodobé strategické cíle je i nadále zásadní pro kohezní politiku, přesto vyzdvihují její potenciál poskytnout krátkodobý impuls.

Ministři souhlasí, že se evropské regiony potýkají s novými výzvami, jakými jsou například globalizace, demografické změny, změny v energetice a změny klimatu, a sdílejí názor, že kohezní politika – jako doplněk regionální politiky, národních a dalších politik EU – může přispět a pomoci regionům, aby se se zmíněnými výzvami a příležitostmi vyrovnaly s ohledem na posilování územní soudržnosti.

Ministři vyjadřují potřebu zlepšit koordinaci mezi kohezní politikou a jinými politikami EU v případech, kdy je to nezbytné, aby se zvýšila účinnost plnění cílů Společenství.

B. Přínosy kohezní politiky

Ministři zdůrazňují, že kohezní politika zajišťuje stabilní, bezpečný a strategický finanční rámec, jehož cílem je aktivovat národní i regionální potenciály a který těmto oblastem poskytuje mechanismus pobídek, aby posílil jejich konkurenční výhody.

Ministři vyzdvihují skutečnost, že přínos kohezní politiky spočívá v integrovaném přístupu, který umožňuje, aby byly politické reakce uzpůsobeny potřebám konkrétních národních a regionálních kontextů, a tak přispívá k posílení hospodářské, sociální a územní soudržnosti.

Ministři zdůrazňují, že základní zásady kohezní politiky, jakými jsou víceleté programy, sledování a hodnocení, partnerství, soustředěnost, spolufinancování a adicionalita, jsou zásadní i pro další generaci kohezní politiky.

Ministři potvrzují, že přínos kohezní politiky dále spočívá v subsidiaritě a víceúrovňové správě. Ministři rovněž podporují partnerství, sdílené řízení a proporcionalitu jako klíčové předpoklady úspěchu kohezní politiky v praxi.

Ministři velmi oceňují pozitivní roli kohezní politiky v oblasti podpory budování kapacit, posílení spolupráce, výměny zkušeností a sdílení osvědčených postupů na všech úrovních.

C. Provádění kohezní politiky a její nástroje

Ministři souhlasí, že implementační mechanismy je třeba výrazně zlepšit směrem ke skutečnému zjednodušení a vyzývají Komisi ke zintenzivnění práce na řešení těchto otázek jak pro stávající, tak pro příští programové období, v úzké spolupráci s členskými státy. Ministři věří, že by proces zjednodušení, při zohlednění zásady proporcionality, měl zajistit větší účinnost kohezní politiky a že povede ke snížení administrativní zátěže při zachování řádného finančního řízení.

Ministři žádají Komisi, aby přezkoumala možnosti větší koherence mezi jednotlivými fondy kohezní politiky, a zajistila tak co možná největší synchronizaci pravidel a postupů.

Ministři jsou přesvědčeni, že by kohezní politika neměla záviset pouze na finanční podpoře ve formě grantů, ale měla by dále uvažovat nad jinými způsoby financování a využívat je v praxi.

D. Pokračování v diskuzi o kohezní politice

Ministři zdůrazňují, že je zapotřebí dostatečné doby pro strategickou diskuzi o nové generaci kohezní politiky jako součásti procesu přezkoumání rozpočtu a následné debaty o příštím víceletém finančním rámci. Ministři žádají Komisi a Radu, aby sestavily přesný harmonogram jednání o legislativním rámci kohezní politiky po roce 2013, což by mělo vést k včasnému přijetí nových právních předpisů a programových dokumentů, a tím umožnit reálné zahájení nových programů od 1. ledna 2014.

Ministři uznávají potřebu průběžné debaty v rámci celé EU o politických a strategických otázkách kohezní politiky.

1.2. Debata o Barcově zprávě „Program pro reformovanou kohezní politiku“³

Zpráva, zveřejněná v dubnu 2008, byla zpracována Fabriziem Barcou (Itálie) po rozsáhlých konzultacích s desítkami expertů během posledních 2 let na přímý pokyn komisařky Danuty Hübner. Zpráva navrhuje v některých aspektech radikální obrat v nazírání na některé klíčové principy kohezní politik; neřeší však otázku zjednodušení; naopak – v některých případech navrhuje výrazné „zesložnění“ (např. programovacího procesu). Většina členských států zprávu vítá jako vklad do odborné i politické debaty na evropské úrovni. Koncem června 2009 se v Bruselu konal seminář organizovaný Evropskou komisí společně s Ministerstvem pro místní rozvoj ČR pro pozvané účastníky z členských států, Evropské komise a zástupce akademické sféry. Cílem byla debata o Barcově zprávě. Byla to první – a zatím jediná – diskuse na evropské úrovni; Barcova zpráva však bude podkladem pro debaty i v dalším období.

Prvním klíčovým argumentem Barcovy zprávy je nové zdůvodnění existence kohezní politiky jako politiky, která řeší problémy občanů. Toto zdůvodnění však kontrastuje s dosavadním přístupem, který zdůvodnění této politiky podepírá mj. i významnými ekonomickými argumenty (1. kohezní politika umožňuje realizaci Evropské měnové unie, případně vstup do ní; 2. kompenzace regionálních dopadů ostatních „neregionálních“ politik EU, zejména Společné zemědělské politiky a vědeckotechnické politiky EU, ze kterých mají prospěch především nejvyspělejší regiony; 3. existující rozpor mezi závažností regionálních problémů a schopností států tyto problémy řešit - tj. nejproblémovější regiony se nacházejí zpravidla v nejméně vyspělých státech EU; 4. prevence zneužívání národních regionálních politik k dotování krachujících soukromých firem). Část členských států se shoduje, že kohezní politika není politikou redistribuční, ale rozvojovou; v tomto kontextu je pak konvergence mezi státy a regiony považována jen za jeden z cílů této politiky.

Z Barcova důrazu na řešení problémů občanů vyplývá jeho návrh koncipovat kohezní politiku jako „place-based development model“ - „místně orientovaný model rozvoje“ - který má zdůraznit striktně integrovaný územní přístup k řešení problémů. Není nicméně ze zprávy zřejmé, podle jakých kritérií by byla tato „místa soustředěné intervence“ vybírána, ani na jaké úrovni. Bez vyjasnění těchto otázek nelze v debatě o tomto přístupu pokročit.

Dalšími novými pojmy v Barcově zprávě jsou 3-4 „jádrové priority“, na které by měla být koncentrována rozhodující část zdrojů kohezní politiky (cca 2/3 celkového objemu), přičemž „jádrové priority“ by měly být platné pro všechny podporované regiony napříč celou EU. Tento návrh žádný členský stát zatím nepodpořil, avšak většina států v debatě během semináře vyjádřila souhlas s koncentrací na několik málo priorit – avšak vybíraných na úrovni národní. Je velmi pravděpodobné, že takto modifikovaný návrh může být akceptován a ČR musí být připravena debatovat o výběru těchto priorit na národní úrovni. Bude se jednat o dvouступňový proces - výběr priorit na vládní úrovni a výběr priorit na úrovni jednotlivých resortů a regionů.

Dalším klíčovým návrhem Barcovy zprávy je transformace stávajících programových dokumentů do podoby smluv (mezi Evropskou komisí a členským státem) s jasným závazkem státu dosáhnout ve smlouvě uvedených kvantifikovaných cílů. Většina států se staví k tomuto návrhu skepticky - z důvodů mnoha metodických problémů s kvantifikací cílů na celé

³ Ministerstvo pro místní rozvoj a Jiří Blažek, srpen 2009

programové období i problémů se zpětnou verifikací výsledků. Panuje však shoda, že způsob nastavení kvantifikovaných cílů by měl být jádrem vyjednávání o nových programových dokumentech.

Barca také navrhl posílení politické diskuse o strategii a realizaci kohezní politiky zřízením Rady pro kohezní politiku pod Radou pro všeobecné záležitosti. Tento návrh většina členských států nepodporuje a navrhuje místo toho zřídit novou pracovní skupinu na vysoké úrovni; tuto skupinu Evropská komise svolává poprvé v říjnu 2009.

Následující návrhy Barcovy zprávy získaly v průběhu semináře výraznou podporu většiny členských států: jedná se především o názor, že kohezní politika by měla pomáhat řešit problémy ve všech evropských regionech. Podporu několika států (včetně ČR) má myšlenka plynulého poklesu intenzity podpory regionů po překročení hranice 75 % HDP na obyvatele („sliding model“), tj. např. mezi 75 % a 90-100 %. Hranice 75% je výsledkem politické dohody a prudký propad v intenzitě podpory po překročení této „umělé“ hranice není logický.

Během debaty byl také vznesen návrh zrušit ex ante verifikaci adicionality a namísto toho snížit míru kofinancování (např. na 75 %); včetně zdůraznění, že vyšší míra národního kofinancování může zvýšit hospodárnost projektu (vyšší odpovědnost za vyšší vlastní podíl vkládaných prostředků).

1.3. Šestá zpráva o pokroku v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti

Šestá zpráva o pokroku byla zveřejněna v červnu 2009 jako pravidelná zpráva, kterou Evropská komise publikuje v oblasti kohezní politiky a která se v roce 2009 zaměřila na regionální dimenzi kreativity a inovací, a to jednak v souvislosti s Evropským rokem kreativity a inovací a jednak s Evropským plánem hospodářské obnovy. Evropský plán hospodářské obnovy zesiluje vazby mezi kohezní politikou a Lisabonskou strategií; tato otázka bude jedním z témat debaty v ČR během dalšího vývoje pozice ČR (z hlediska počtu a zaměření priorit).

Hlavním cílem Šesté zprávy o pokroku bylo vymezit faktory, které mohou podpořit tvořivost a inovace ve všech evropských regionech, a to v rozvinutých i těch, které jsou méně rozvinuté. Kromě regionální dimenze kreativity a inovace zpráva shrnula veřejnou debatu k Zelené knize o územní soudržnosti, kterou Komise zveřejnila v říjnu 2008.

1.4. Debata o územní soudržnosti

Pod pojmem „územní soudržnost“⁴ rozumí některé státy zejména podporu geograficky znevýhodněných regionů, jako jsou vzdálené ostrovy, řídké obydlené oblasti apod. Aspekt územní soudržnosti však není nový a je zahrnut již ve stávající komunitární legislativě. Pojem „územní soudržnost“ je součástí již primárního práva EU – územní soudržnost je zmiňována

4 Koncept územní soudržnosti vychází z dokumentu „Evropské perspektivy územního rozvoje“, který přijali ministři pro regionální rozvoj na svém neformálním jednání v Postupimi v roce 1999, a z dokumentu „Řídící principy pro udržitelný územní rozvoj evropského kontinentu“. Pojem „územní soudržnost“ byl poprvé formálně definován Evropskou komisí v „Třetí zpráve o hospodářské a sociální soudržnosti“ v roce 2004, kde je uvedeno, že cílem je „pomoci dosáhnout vyváženějšího rozvoje zmenšením stávajících nerovností, zabráněním vzniku územní nevyváženosti a vytvářením koherentnějších sektorových politik s územním dopadem i politiky regionální; zlepšit integraci a posílit spolupráci mezi regiony“.

v čl. 16 Smlouvy, a to v kontextu se službami obecného zájmu. Podle článku 2 Smlouvy je ústředním cílem EU „podporovat hospodářský a sociální pokrok a vysokou zaměstnanost a dosáhnout vyváženého a udržitelného rozvoje, zvláště prostřednictvím vytvoření oblasti bez vnitřních hranic, prostřednictvím posilování hospodářské a sociální soudržnosti a prostřednictvím vytvoření hospodářské a měnové unie.“

Explicitně obsahuje koncept územní soudržnosti dosud neratifikovaná Lisabonská smlouva, a to v článku 158/174, kdy má být v rámci evropských regionů „věnována zvláštní pozornost především venkovským oblastem, oblastem postiženým průmyslovými přeměnami a regionům, které jsou závažně a trvale znevýhodněny přírodními nebo demografickými podmínkami, jako jsou například nejsevernější regiony s velmi nízkou hustotou obyvatelstva a ostrovní, přeshraniční a horské regiony“.

Zelená kniha o územní soudržnosti (zveřejněná Evropskou komisí v říjnu 2008) obsahuje zamyšlení nad různými pojetími územní soudržnosti z geografického pohledu napříč EU a identifikuje čtyři hlavní oblasti, kde je nutné hledat politické odpovědi: koncentraci (překonávání rozdílů v hustotě), propojení (překonávání vzdálenosti), spolupráci (překonávání rozdělení) a okruh regionů se zvláštními geografickými rysy (horské, ostrovní a řídké osídlené). Zelená kniha obsahuje v závěru dotazník s šesti okruhy otázek vymezujícími rozsah diskuse; odpovědi mohly být zaslány do konce února 2009.

Příspěvků k Zelené knize bylo zasláno téměř 400, včetně příspěvků od všech členských států - od téměř 100 regionálních orgánů, od více než 150 regionálních a místních sdružení a dále od měst, hospodářských a sociálních partnerů, organizací občanské společnosti, výzkumných ústavů a jednotlivých občanů. Svá stanoviska k Zelené knize také schválily Evropský parlament, Výbor regionů a Evropský hospodářský a sociální výbor. Evropský parlament ve své reakci vyjádřil obavu, že bez „společně dohodnuté, sdílené a pochopené definice“ bude obtížné diskutovat o politických dopadech. Některé reakce na Zelenou knihu se s touto obavou ztotožnily; jiné naopak vyjádřily názor, že trváním na přesné definici se diskuse zbytečně zpomalí.

Během **jednání ministrů v dubnu 2009 v Mariánských Lázních** k územní soudržnosti zaznělo, že cílem kohezní politiky a územní soudržnosti by mělo být zachování a posílení územní rozmanitosti. Územní soudržnost znamená, podle řady evropských ministrů, mobilizaci potenciálu a rozvoj příslušného území - nikoli kompenzaci geografických znevýhodnění. Na jednání ministrů také opakovaně zaznělo, že cílem územní soudržnosti je zlepšení propojení mezi regiony, zajištění přístupu ke službám a posílení integrace regionů v rámci jednotného trhu, spolu s posílením koherence politik s územním dopadem. Poměrně hlasitě zazněl názor, že je nutné usilovat o lepší pochopení situace v konkrétním území a získávat více informací o vývoji a dopadech procesů probíhajících v daném teritoriu. Ve společném komuniké evropští ministři zdůraznili skutečnost, že „přínos kohezní politiky spočívá v integrovaném přístupu, který umožňuje, aby byly politické reakce uzpůsobeny potřebám konkrétních národních a regionálních kontextů, a tím tato politika přispívá k posílení hospodářské, sociální a územní soudržnosti“.

Z výsledků debat v rámci mezinárodního semináře operačního programu ESPON „**Příležitosti územního rozvoje v podmínkách globální ekonomické recese**“, který se konal v červnu 2009 v Praze, vyplynulo, že zatímco některé evropské regiony vykazují úpadek, mnoho regionů zejména v nových členských státech zůstává, zatím, nedotčeno; problémy jsou citelné spíše na nižší administrativní úrovni a několik regionů vykazuje dokonce růst. Některé

sektory se v poklesu již zastavily, avšak s pokračující krizí se očekává dlouhodobější setrvání u „dna“ a jen velmi pomalý přechod k růstu. Rozložení dopadů v území často závisí na kombinaci národní ekonomické citlivosti, stupni orientace na export v místní ekonomice a přítomnosti vysoce citlivých hospodářských sektorů, jako je finanční a bankovní sektor, bydlení a automobilový průmysl.

Dosavadní diskuse na evropské úrovni směřují k tomu, aby kohezní politika – představující integrované pojetí rozvojových aktivit - více zohledňovala územní specifika a aby územní aspekty byly využity při nastavení pravidel programování a implementace programů. Odborníci předpokládají další získávání informací o území, zahrnutí územní dimenze do sektorových strategií a politik v etapě programování i následnou integraci územních priorit do programových dokumentů. Regiony, a to nejen v zemích EU, se od sebe liší svým územním potenciálem; je však zřejmé, že územní specifika se nemohou omezit jen na specifika geografická. Vzhledem k odlišné sídelní, územní a jiné diferencované struktuře jednotlivých zemí EU musí územní soudržnost reflektovat konkrétní situaci a konkrétní územní specifika dané země.

1.5. Makroregionální „Strategie EU pro region Baltského moře“

Evropská komise zveřejnila dne 10. června 2009, na základě závěrů Evropské rady z prosince 2007, Sdělení ke „Strategii EU pro region Baltského moře“. Jde o vůbec první komplexní strategii pokrývající a integrující horizontálně několik politik EU se zaměřením na tzv. makroregion Baltského moře. Zveřejnění Sdělení navázalo na veřejnou konzultaci, která probíhala od 3. listopadu 2008 do 31. prosince 2008 a které se zúčastnilo celkem 109 subjektů (8 členských států EU, 3 nečlenské státy, 31 regionálních a místních orgánů, 48 nevládních a mezivládních organizací, 19 zástupců soukromé sféry včetně 2 expertů a 3 jednotlivců). Diskuse o strategii a přijetí závěrů na ministerské úrovni a na úrovni Evropské rady do konce roku 2009 jsou jednou z priorit švédského předsednictví.

Cílem Strategie je zajistit spolupráci členských států regionu a relevantních aktérů tak, aby bylo možné se co nejefektivněji postavit výzvám, kterým baltský makroregion čelí (Baltské moře je obklopeno osmi členskými státy EU a Ruskem). Strategie směřuje k naplňování cílů ve 4 základních směrech:

- životní prostředí,
- prosperita,
- zvyšování přístupnosti a atraktivity makroregionu,
- zvyšování bezpečnosti.

Dále obsahuje Strategie několik horizontálních témat (aktivity ve formě integrovaných struktur námořní správy, námořního a pevninského plánování, projektu BONUS-169 kombinujícího aktivity v oblasti ochrany životního prostředí s intervencemi v rámci 7. Rámcového programu pro vědu a výzkum). Čtyři základní směry jsou konkretizovány do 15 prioritních oblastí a ty jsou dále rozpracovány do významných projektů („flagship projects“). Řízení projektů bude rozděleno mezi jednotlivé členské státy nebo jejich skupiny. Celkové řízení Strategie pak bude zajištěno prostřednictvím pracovní skupiny na vysoké úrovni (přesná forma se v současné době diskutuje). Evropská komise plánuje pořádat pravidelná výroční fóra, kde bude Strategie projednávána. V souvislosti s implementací a

řízením Strategie Evropská komise ujistila, že není třeba zřizovat žádné nové instituce; implementace bude fungovat na základě existujících struktur. Strategie si nevyžádá ani žádnou novou legislativu ani dodatečné finanční prostředky – tuto „rozpočtovou a legislativní neutralitu“ zdůrazňovala většina delegací členských zemí během ministerské konference v září 2009 ve Stockholmu.

1.6. Proces zjednodušování implementace kohezní politiky

V průběhu českého předsednictví byla **novelizována celkem tři nařízení** - tzv. Obecné nařízení a dvě specifická nařízení (o Evropském fondu regionálního rozvoje a o Evropském sociálním fondu). Bylo novelizováno i tzv. Prováděcí nařízení; a to na základě iniciativy ČR⁵, která vyústila v zjednodušení podmínek stanovených Evropskou komisí.

V současné době je připravován návrh třetí⁶ novelizace Obecného nařízení a další úprava nařízení o Evropském fondu regionálního rozvoje; obsah návrhů, představených předběžně během neformálního jednání Pracovní skupiny pro strukturální opatření v červnu 2009 v Plzni, vychází ze závěrů Pracovní skupiny expertů pro zjednodušení („Simplification Task Group“), složené z odborníků⁷ jmenovaných Evropskou komisí. Cílem je krok k dalšímu zjednodušení, včetně podmínek pro rozšíření podpory v oblast bydlení. Oficiálně byl návrh novely představen Evropskou komisí začátkem září 2009; během švédského předsednictví se dá očekávat, že by změny mohly být projednány a na pracovní úrovni schváleny.

Debata o zjednodušování procesu implementace pokračuje – a bude pokračovat - i nadále, a to jak v rámci Výboru pro koordinaci fondů (COCOF), tak v rámci Pracovní skupiny expertů pro zjednodušení, která pracuje od ledna 2009 po vedením Evropské komise. Věcný obsah jednotlivých opatření, na nichž se členské státy shodnou, bude promítnut do budoucích právních předpisů EU upravujících čerpání strukturálních fondů.

5 ČR stála v čele iniciativy, k níž se pak přidaly ještě země skupiny zemí V4, formulující náměty v dopise adresovaném v prosinci 2008 Evropské komisí.

6 První novela byla projednána koncem roku 2008 a týkala se pouze článku č. 55; projednávání druhé novely bylo zahájeno za českého předsednictví; Evropský parlament novelu přijal na jaře 2009 spolu novelami dalších dvou nařízení.

7 Členem pracovní skupiny je i zástupce Ministerstva pro místní rozvoj.

2. Situace v České republice

2.1. Národní strategie

Stávající schválené strategické a koncepční dokumenty ČR dotýkající se kohezní politiky mají střednědobý časový rámec a ve své podstatě tak nepřesahují rok 2013:

- Národní rozvojový plán,
- Národní strategický referenční rámec,
- Strategie regionálního rozvoje,
- sektorové koncepce (v oblasti dopravy, cestovního ruchu, bytové politiky apod.),
- programy rozvoje krajů apod.

V červnu 2009 schválila vláda ČR „**Národní politiku výzkumu, vývoje a inovací ČR na léta 2009-2015**“, včetně Priorit aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací na léta 2009-2011, které jsou její součástí. Cílem je více zefektivnit využívání veřejných zdrojů na výzkum a vývoj, podporovat excelenci, špičkové výsledky výzkumu a vývoje a inovací a zároveň zlepšit jejich následnou využitelnost v praxi.

V červenci 2009 schválila vláda celostátní nástroj územního plánování „**Politiku územního rozvoje ČR**“. Účelem Politiky územního rozvoje ČR je zajistit koordinaci územně plánovací činnosti krajů a obcí a koordinaci odvětvových a meziodvětvových koncepcí, politik a strategií a dalších dokumentů ministerstev a dalších ústředních správních úřadů mající průmět do území. Politika územního rozvoje ČR určuje požadavky na konkretizaci úkolů územního plánování v republikových, mezinárodních, nadregionálních a přeshraničních souvislostech, určuje strategii a základní podmínky pro naplňování těchto úkolů a stanovuje republikové priority územního plánování pro zajištění udržitelného rozvoje území. V Politice územního rozvoje ČR se rovněž vymezují oblasti se zvýšenými požadavky na změny v území, které svým významem přesahují území jednoho kraje, a dále stejně významné oblasti se specifickými hodnotami a se specifickými problémy a koridory a plochy dopravní a technické infrastruktury. Pro vymezené oblasti, koridory a plochy se stanovují kritéria a podmínky pro rozhodování o možnostech změn v jejich využití. Politikou územního rozvoje ČR byly mj. implementovány i dokumenty připravované na úrovni států EU, např. Územní agenda EU a Lipská charta o udržitelných evropských městech.

„**Strategie udržitelného rozvoje ČR**“, připravovaná Ministerstvem životního prostředí, je v průběhu roku 2009 předmětem veřejné diskuse. Diskuse s odbornou veřejností se zaměřuje na témata a problémy, které byly z hlediska udržitelného rozvoje ČR označeny jako zásadní. Cílem je vytvořit konsensuální rámec pro zpracování dalších materiálů koncepčního charakteru (jako jsou např. sektorové politiky nebo akční programy). Strategie udržitelného rozvoje by se měla stát východiskem pro strategické rozhodování v rámci jednotlivých resortů i pro meziresortní součinnost a spolupráci se zájmovými skupinami. Aktualizace stávající strategie (schválené vládou v roce 2004) byla zahájena v roce 2007 a klade si za úkol určit možné hrozby (sociální, ekonomické a environmentální) pro další vývoj ČR a najít cesty a nástroje, které umožní se těmto hrozbám vyhnout. Současně usiluje o vytvoření předpokladů pro využití příležitostí k rozvoji s maximálním možným uplatněním vzájemného spolupůsobení mezi sociální, environmentální a ekonomickou oblastí. Priority a cíle jsou v rámci aktualizace seřazeny do pěti tzv. prioritních os:

- Prioritní osa 1: Populace, člověk a zdraví

- Prioritní osa 2: Ekonomika a inovace
- Prioritní osa 3: Rozvoj území
- Prioritní osa 4: Krajina, ekosystémy a biologická rozmanitost
- Prioritní osa 5: Stabilní a bezpečná společnost

2.2. Realizace kohezní politiky

Pro programové období 2007-2013 získala ČR na realizaci kohezní politiky z EU prostředky výši 26,692 mld. € a to na tyto tři cíle kohezní politiky:

1. Cíl Konvergence: V ČR do této kategorie spadají všechny regiony soudržnosti s výjimkou hl. m. Prahy (prostředky ze strukturálních fondů) a celá Česká republika (v rámci kritérií pro Fond soudržnosti). Na Cíl Konvergence celkově v ČR připadá 25,9 mld. €
2. Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost: v ČR pod něj spadá hl. m. Praha. Na tento cíl připadá v ČR 419 mil €
3. Cíl Evropská územní spolupráce: v ČR pod něj spadají všechny regiony. Na cíl Evropská územní spolupráce připadá v ČR 398 mil. €

Uvedené tři cíle jsou financovány ze tří evropských fondů (Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond a Fond soudržnosti). Pro financování ze strukturálních fondů v rámci cíle Konvergence jsou způsobilé regiony, jejichž HDP na obyvatele je nižší než 75 % průměru HDP EU-25 na obyvatele (v PPS)⁸. Pro financování v rámci cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost jsou způsobilé oblasti, které nejsou způsobilé pro financování v rámci cíle Konvergence a nevyužívají přechodné podpory⁹. Pro financování z Fondu soudržnosti jsou způsobilé členské státy, jejichž HND na obyvatele je nižší než 90 % průměru HND na obyvatele EU-25 (v PPS)¹⁰. Pro účely přeshraniční spolupráce v rámci cíle Evropská územní spolupráce jsou pro financování způsobilé regiony úrovně NUTS III nacházející se podél všech vnitřních a některých vnějších pozemních hranic a všechny regiony NUTS III podél námořních hranic, které jsou od sebe obecně vzdáleny nejvýše 150 km.

Strategii dalšího rozvoje ČR pro období 2007-2013 a jejich regionů určuje v rámci kohezní politiky **Národní strategický referenční rámec ČR (NSRR)**. Finanční pomoc ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti, doplněná o veřejný a soukromý kapitál, má posílit ekonomickou výkonnost státu i jednotlivých regionů, zvýšit konkurenceschopnost ekonomiky modernizací její struktury a zvyšovat vzdělanost obyvatelstva. Poskytnuté finanční investice mají podle NSRR směřovat především do dopravní dostupnosti, do infrastruktury v oblasti životního prostředí, modernizace veřejné správy a samosprávy, do podpory podnikání a vědeckého výzkumu, rozvoje lidských zdrojů a vzdělanosti obyvatelstva a do rozvoje cestovního ruchu.

Národní strategický referenční rámec je realizován prostřednictvím 24 operačních programů zaměřených na čtyři strategické cíle:

1. konkurenceschopná česká ekonomika,
2. otevřená, flexibilní a soudržná společnost,
3. atraktivní prostředí,

⁸ Čl. 5 Obecného nařízení č. 1083/2006 z 11. července 2006.

⁹ Čl. 6 Obecného nařízení č. 1083/2006 z 11. července 2006.

¹⁰ Čl. 5 Obecného nařízení č. 1083/2006 z 11. července 2006.

4. vyvážený rozvoj území.

V programovém období 2007-2013 došlo k výrazným změnám v implementaci programů **přeshraniční i mezinárodní spolupráce**. Nové nařízení o ERDF zavedlo tzv. „princip vedoucího partnera“, který znamená kvalitativní posun směrem k intenzivnější spolupráci, a to nejen na úrovni projektů, ale také na úrovni řízení programu. S touto změnou ovšem došlo také ke zvýšení administrativní náročnosti přípravy a implementace programů. Právě to bylo podceněno ze strany autorů nařízení ke strukturálním fondům, která stanovují pro programy Cíle 3 stejné podmínky (včetně časových lhůt), jako je tomu u ostatních (národních) operačních programů. Naplno se to projevilo např. při přípravě a schvalování popisů řídicích a kontrolních systémů, kdy u programů Cíle 3 zpracování těchto dokumentů a jejich ověření ze strany auditních orgánů trvá s ohledem na složitost programů danou zapojením subjektů z více států výrazně déle. Zavedení principu vedoucího partnera nevedlo – i přes vyšší nároky na projekty a jejich předkladatele – k problémům s absorpční kapacitou a všechny programy vykazují velký zájem ze strany žadatelů, což dokazuje už více než polovina alokovaných prostředků. Stejně tak změny v řízení programů nemají negativní dopad na jejich implementaci a vzájemná spolupráce se zahraničními partnery jak na úrovni Ministerstva pro místní rozvoj a partnerských ministerstev, tak na úrovni regionálních orgánů, je na velmi dobré úrovni. Obecně je kladen důraz na partnerství se všemi relevantními aktéry, a to při vytváření strategií rozvoje jednotlivých území i při koncipování podmínek pro podnikání, zaměstnanost, fungování trhu práce, rozvoj lidských zdrojů i služeb obecného zájmu.

Pokud jde o **mezinárodní programy** (Operační program Nadnárodní spolupráce Střední Evropa, Operační program Mezuregionální spolupráce, Operační program ESPON a Operační program Interact II), i ty se úspěšně rozeběhly a závazky jsou uzavřeny nebo se připravují na více než polovinu finančních prostředků. Paralelně probíhá audit shody a audity řídicích a kontrolních systémů a projektů. Pro následující výzvy se připravují úpravy ve smyslu zaměření na strategické nebo méně zastoupené projekty se záměrem přesvědčivě naplnit cíle a indikátory programů. O programy je natolik velký zájem, že je velmi obtížné hodnocení a výběr projektů. Díky dobré spolupráci s regiony a resorty získává mnoho partnerů zkušenosti z širší mezinárodní spolupráce v rámci EU. Dá se tedy konstatovat, že programy přeshraniční i mezinárodní spolupráce v tomto ohledu zcela naplňují jeden ze svých cílů, kterým je podpora spolupráce, a to jak mezi nositeli projektů, tak mezi řídicími strukturami v členských státech. Potvrzuje to i skutečnost, že u programů meziregionální a nadnárodní spolupráce se v etapě hodnocení projektů posuzuje relevance projektů s důrazem na uplatnění zásad kohezní politiky – tj. jejich provázanost s cíli Lisabonské a Göttenburgské agendy.

2.3. Snížení bariér národní legislativy

Následující náměty mají za cíl řešit problematické prvky administrace čerpání evropských fondů v oblasti národní legislativy:

V souvislosti se snížením administrativní náročnosti a zjednodušení podmínek pro čerpání je nutná revize národní legislativy - **zejména zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech**, a to v oblastech:

- **Zjednodušení vykazování výdajů** (podle novelizované evropské legislativy), **problematika nesrovnalostí** – nutno sladit zákony (č. 218/2000 Sb. s č. 250/2000 Sb.) ohledně nastavení podmínek pro příjemce, jinak dochází k diskriminaci - sankce i

vrátky odlišně pojaty ve velkých a malých rozpočtových pravidlech; toto je třeba sjednotit a pevně stanovit, i např. co je formální porušení pravidel atd.

- **Nesoulad s prováděcími vyhláškami** - prováděcí pokyn k vyhlášce č. 560/2006 Sb., který by jednoznačně řešil problematiku kofinancovaných programů a jejich specifík – víceletost, spoluúčast národních prostředků.
- **Schvalování projektů nad 100 mil. Kč státního rozpočtu Ministerstvem financí** - odstraněním této povinnosti dojde k výraznému zrychlení schvalování projektů a tím i k urychlení čerpání. Odpadne rovněž zbytečná administrativní zátěž. Jedná se o prodlužování administrace projektů nad 100 mil. Kč až o 30 dnů, kdy se ministerstvo vyjadřuje k registračnímu listu akce projektu a poté k Rozhodnutí, které spolupodepisuje. Individuálně posuzované akce - není jednoznačně deklarováno, jak bude k individuálně posuzovaným akcím (obecně akce nad 100 mil. Kč) přístupováno; zda za individuálně posuzovanou akci bude považována pouze taková akce, kde národní podíl prostředků státního rozpočtu překročí 100 mil. Kč, nebo zda to bude akce, jejíž celkový objem finančních prostředků (národních i evropských) překročí 100 mil. Kč. Podle metodiky ministerstev práce a sociálních věcí a financí se o individuálně posuzovanou akci bude jednat pouze v případě, že 15 % národní podíl přesáhne 100 mil. Kč.
- **Zrušení povinnosti užívání systému ISPROFIN** – řídicí orgány argumentují proti této povinnosti zvýšenou administrativou bez přidané hodnoty pro řízení operačního programu. Jedná se o systém, který nevyhovuje potřebám implementační struktury a ohrožuje svrchovanost řídicích orgánů v oblasti schvalování projektů.
- **Rozpočtová pravidla – financování organizačních složek státu (OSS) v systému řízení jiné kapitoly** - podle současné úpravy nelze financovat jednu OSS jinou OSS. Např. v případě programu IOP oblast intervence 1.1. Rozvoj informační společnosti ve veřejné správě, kdy řídicím orgánem je např. Ministerstvo vnitra a je i zodpovědné za tento program, jeho plnění a financování musí být realizováno prostřednictvím té kapitoly, ve které je projekt realizován. V praxi to znamená, že akce je duplicitně registrována v ISPROFIN (u správce programu IOP a následně u resortně příslušného správce programu, kde musí být navíc projekt násilně začleněn do některého z programů, který má daný resort schválený, a nebo si musí realizátor projektu zpracovat nový samostatný program nebo podprogram, ve kterém jsou projekty realizována).
- **Vyhláška Ministerstva financí č. 560/2006 Sb., o účasti státního rozpočtu na financování programů reprodukce majetku, podle které musí být programový dokument zpracován do takového tvaru dokumentace programu (§ 12 rozpočtových pravidel), kterou tato vyhláška předepisuje, pokud nositelem programu je příslušný resort.** Mimo to musí být jednotlivé projekty, které byly schváleny pro jiný resort „implementovány“ do programu resortu, ve kterém bude realizace projektu probíhat a tím neustále musí docházet po schválení každého projektu k aktualizaci tohoto programu.
- Samostatnou kapitolou je **rozpočtování** těchto prostředků, které se musí členit na národní část a evropskou a naplánovat na celé programovací období, podle předpokládané výzvy jednotlivých projektů, a to opět v souladu s „národními“ programy jednotlivých resortů, ve kterých budou realizovány. Neřešeny zůstávají i kurzové změny.

Úpravu vyžaduje také zákon č. 250/2000 Sb., o územních rozpočtech, a č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, kde není vyřešena problematika nesrovnalostí a vracení prostředků.

Aktualizace zákona o finanční kontrole a prováděcí vyhlášky (č. 416/2004 Sb.) - větší sladění zákona o finanční kontrole s evropskou legislativou, které by např. umožnilo provádět kontroly projektů za jednodušších procesních pravidel. Úprava administrativních kontrol projektů - v současné podobě nemůže provádět kontroly dotací podle zákona o finanční kontrole žádný jiný subjekt kromě poskytovatele. Nelze tak plně využít kapacity zprostředkujících subjektů při kontrolách projektů. Zákon o finanční kontrole (i rozpočtová pravidla) omezuje možnost financování již realizovaných projektů, protože nepočítá s možností zahájení realizace projektu před vydáním rozhodnutí o poskytnutí dotace. Kontrola ex-ante (předběžná) je v zákoně o finanční kontrole striktně definována jako kontrola před zahájením realizace projektů, ale projekty jsou předkládány žadateli a kontrolovány již v době, kdy probíhá jejich realizace. Není zcela provedena harmonizace kontrol a auditů a rovněž není dobře řešena kontrolní činnost mezi dvěma organizačními složkami státu.

- **Odstranění duplicit v prováděných kontrolách.** Při šetření nesrovnalostí je např. vyžadováno, aby řídicí orgán vždy provedl kontrolu podle zákona o finanční kontrole. Pokud je ale závěrem kontroly, že došlo k porušení rozpočtové kázně, předává se případ příslušnému ÚFO/ÚSC k dalšímu řízení, při kterém je prováděna stejná kontrola. Toto vede k plýtvání lidskými zdroji a může vést k nekonzistenci závěrů dvou kontrolních orgánů se všemi důsledky, které s tím souvisí.

Revize **Zákona č. 106/1999 Sb.**, o svobodném přístupu k informacím, pro účely uplatnění v oblasti strukturálních fondů. Zákon ukládá povinným subjektům širokou škálu povinností, jejichž důsledné naplňování představuje vysokou administrativní zátěž pro řídicí orgány vzhledem k počtu projektů financovaných ze strukturálních fondů. Navíc některá ustanovení zákona představují reálné komplikace pro zajištění některých funkcí řídicích orgánů – jako je např. nestranný výběr projektů a rovné podmínky pro žadatele (nutnost poskytnout informace o hodnotitelích v průběhu implementace programu má za následek nerovné podmínky pro žadatele předkládající projekty v různých výzvách).

Revize **zákona č. 248/2000 Sb.**, o podpoře regionálního rozvoje, s ohledem na působnost Národního orgánu pro koordinaci a povinnosti regionálních rad.

2.4. Ekonomické rozdíly mezi kraji¹¹

V ekonomice České republiky se v letech 1995–2007 postupně realizoval proces transformace ekonomiky a výsledky se projevovaly v růstu ekonomické výkonnosti. V posledních dvou letech sledovaného období rostl meziročně hrubý domácí produkt ČR o více jak 6 %. Od roku 1995 do roku 2007 se celkový objem HDP zvýšil ve stálých cenách téměř o 40 %. Za období 1995–2007 bylo dosaženo 7 963,4 mld. Kč tvorby hrubého fixního kapitálu. Míra investic klesla v České republice z 31,5 % na 26,7 %. Přitom v kraji Vysočina klesla do konce roku 2007 na 16,1% a v Pardubickém kraji na 19,4%.

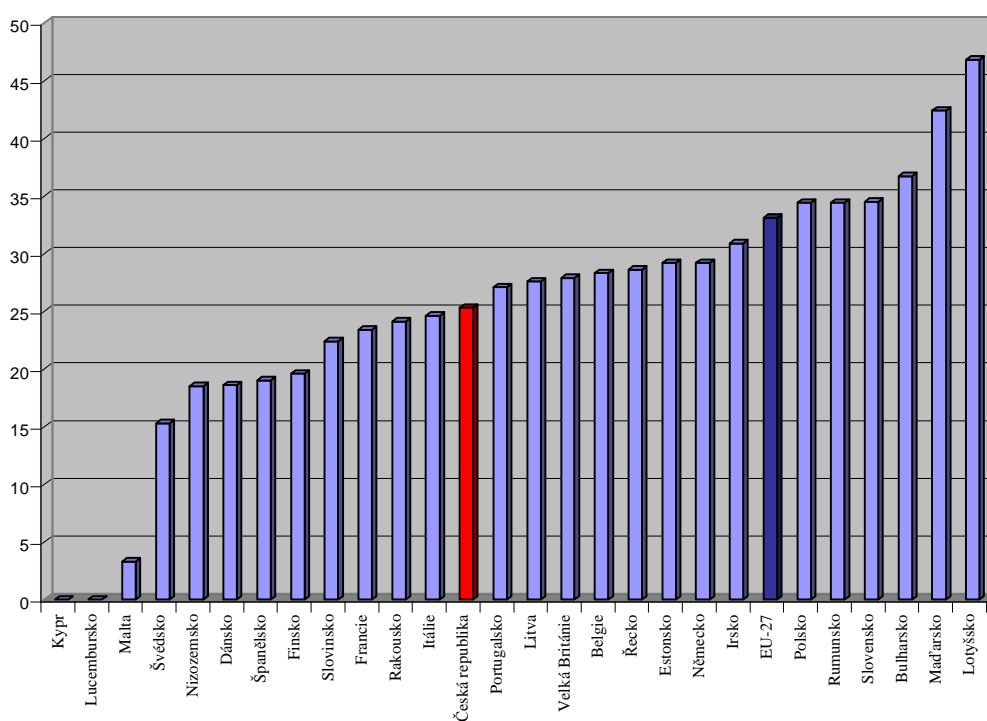
V roce 2007 tvořily čtyři kraje skupinu krajů s nadprůměrnými hodnotami zvolených indikátorů. Patřilo mezi ně především hlavní město Praha, které dosahovalo až dvojnásobku celostátního průměru a ekonomická výkonnost Prahy (v HDP na obyvatele) vysoko překračovala i úroveň průměru členských zemí EU. Kraje Plzeňský, Středočeský a Jihočeský překračovaly celostátní průměr méně - v rozmezí 6 % - 14 %. K této skupině krajů lze přiřadit

¹¹ Český statistický úřad, 2009

ještě kraj Jihomoravský, který dosahoval zhruba celostátní úrovně a případně kraj Královéhradecký s cca 95 % celostátního průměru. V ostatních krajích byla úroveň indikátorů v roce 2007 podprůměrná. Ze skupiny podprůměrných je možno oddělit kraje Ústecký a Karlovarský, u kterých úroveň zvolených indikátorů nepřekročila ani 75 % celostátního průměru. Zbývající kraje byly na úrovni 81 % - 90 % průměru.

Tvorba HDP na obyvatele byla po celé sledované období nejvyšší na území hl. m. Prahy. Od roku 1995 do roku 2007 se zvýšila téměř třikrát (2,9 krát), zatímco v krajích s nejnižšími hodnotami (Karlovarský a Olomoucký) méně než dvakrát. Současně vzrostlo rozpětí mezi nejmenší a nejvyšší hodnotou HDP na obyvatele a narůstaly rozdíly mezi podprůměrnými a nadprůměrnými kraji. V průběhu sledovaných let se pozice některých krajů výrazně změnila. Například kraj Středočeský – průměrný v roce 1995 – postoupil do roku 2007 mezi kraje s nejvyšším HDP na obyvatele. Opačně se vyvíjela tvorba HDP na obyvatele v kraji Karlovarském a Ústeckém, které měly tvorbu HDP v roce 1995 téměř na úrovni celostátního průměru a v roce 2007 byla v těchto krajích úroveň HDP na obyvatele jedna z nejnižších v ČR.

Rozptyl regionálního HDP na obyvatele (v % národního HDP na obyvatele¹²) v roce 2006:

Eurostat, 2009

Kraje budou bezpochyby zasaženy předpokládaným hospodářským útlumem; míra tohoto dopadu bude zřejmě v jednotlivých krajích rozdílná a je těžko předvídatelná. Faktory, které na vývoj v krajích doposud působily, se pravděpodobně nezmění. Odhad jejich vlivu však zatím není možné změřit. Lze však konstatovat, že:

- Odvětvová struktura ekonomiky zůstane určující pro růst HDP v krajích. Nelze však v současnosti říci, které odvětví bude nosné pro hospodářský vývoj. Zpracovatelský

¹² Pro danou zemi je rozptyl regionálního HDP definován jako suma absolutních rozdílů mezi regionálními (úroveň NUTS III - kraje) a celonárodním HDP na obyvatele (měřeno v běžných tržních cenách), vážených regionálními podíly obyvatel na celkové populaci. Hodnota rozptylu HDP na obyvatele je nula, pokud hodnoty regionálních HDP jsou shodné ve všech regionech země nebo ekonomické zóny (jako je EU-27), a roste, pokud rozdíly mezi hodnotami regionálních HDP na obyvatele mezi regiony rostou.

průmysl, zejména automobilový průmysl, který byl do roku 2007 jedním z hlavních iniciátorů hospodářského růstu, je závislý na vývoji zahraniční poptávky a její vývoj je problematické nyní odhadovat.

- Tvorba hrubého fixního kapitálu bude patřit významným činitelům ekonomického vývoje. Je pouze otázkou, zda z krátkodobého hlediska (při orientaci investic na energetické akce, infrastrukturu a další veřejné práce) by se nemohla rovněž stát prostředkem pro tvorbu nových pracovních míst.
- Zvyšování flexibility občanů k měnícím se nárokům trhu práce získá na významu při narůstající míře nezaměstnanosti. Z krátkodobého hlediska může sehrát významnou úlohu rekvalifikace lidí, kteří ztratili zaměstnání. Z dlouhodobějšího hlediska může zvyšování podílu občanů s vysokoškolským a vyšším vzděláním přispět k obnově ekonomického růstu.
- Využívání regionálních operačních programů (ROP), zejména důraz v nově připravovaných projektech na tvorbu nových pracovních míst a na růst kvalifikace občanů, by mohlo přispět k zapojení strukturálních fondů EU do řešení situace v regionech NUTS II a v jednotlivých krajích.

Poznatky vedou k vyslovení hypotézy, že po roce 2000 se postupně začaly vytvářet podmínky pro nastavení parametrů směřujících k vyváženému vývoji regionů. Problémy, vyvolané na přelomu let 2008-2009 hospodářskou krizí, mohou tendence z let 2002–2007 modifikovat a realizaci cílů Národního strategického referenčního rámce zpomalit. Neměly by však realizaci strategických cílů zvrátit. Poznatky vedou totiž k názoru, že v krajích ČR existuje potenciál ke zvýšení ekonomické výkonnosti a sociální úrovně regionů a k postupnému zmírňování regionálních disparit.

2.5. Partnerství

Jedním ze stěžejních principů, na kterém je založena kohezní politika EU a který je dále posilován, je princip partnerství, a to napříč všemi nadnárodními a národními úrovněmi. Ministerstvo pro místní rozvoj v této oblasti vyvíjí konkrétní aktivity a zintenzívnilo také spolupráci se soukromým a akademickým sektorem; v srpnu 2009 uspořádalo odborný seminář, na němž byly prezentovány možné scénáře budoucího ekonomického vývoje i předpokládané strukturální a regionální potřeby ČR.

V srpnu 2009 také ustavilo Ministerstvo pro místní rozvoj Poradní skupinu ministerstva a krajů pro budoucnost kohezní politiky. Důvodem založení této poradní skupiny byla dosavadní minimální účast až absence zapojení krajů ČR do debat o podobě budoucí kohezní politiky po roce 2013, jejichž zintenzívnění se předpokládá zejména v letech 2010 – 2011. Ministerstvo (vzhledem k tomu, že je resortem pro místní rozvoj) by rádo tímto způsobem s kraji konzultovalo pozici České republiky k této problematice, stejně tak jako dílčí pozice, které jeho zástupci obhajují v Bruselu při vyjednávání na Radě EU. Cílem má být mj. větší vypovídací hodnota těchto pozic a tím pádem i silnější mandát.

Cílem založení této Poradní skupiny pro budoucnost kohezní politiky bylo především:

- sladění pozic krajů s pozicemi MMR při vyjednávání na Radě EU a na základě aktuální agendy,
- vzájemná výměna informací z evropské, celostátní, ale i regionální úrovně (zejména při projednávání nové evropské legislativy),
- zkoumání možností a výhod seskupování regionů, včetně přeshraničních regionů,

- zkoumání aspektů makro-regionů ve Střední Evropě – možnost role ČR jako „svorníku Evropy“, projekt zaměřený na důsledky „železné opony“, rámec V4 (popř. V4+x),
- společná formulace pozice ČR k zásadním otázkám v rámci celoevropské debaty o budoucnosti kohezní politiky po roce 2013,
- větší zapojení krajů do probíhajících debat na celoevropské úrovni,
- pravidelná aktualizace Rámcové pozice ČR k budoucnosti kohezní politiky (předkládané vládě ČR každoročně).

V následujících letech se očekává pravidelné setkávání Poradní skupiny v přibližně čtvrtletních intervalech. Jednání bude vedeno na pracovní úrovni, přičemž hlavní obsahovou náplní jednání by měla být odborná a koncepční diskuse o budoucnosti kohezní politiky.

3. Pohled hlavních aktérů na vývoj a budoucí potřeby v jednotlivých oblastech v České republice

3.1. Doprava¹³

Shrnutí předpokládaného vývoje v letech 2007-2013:

V současném programovém období 2007-2013 je vývoj dopravní infrastruktury v ČR směřován zejména šesti prioritními osami, které by měly zabezpečit do roku 2015 například:

- 348 km rekonstruovaných železničních tratí TEN-T, na kterých by mělo dojít ke zvýšení přepravních výkonů v osobní dopravě o 20% a v nákladní dopravě o 10%;
- 105,2 km rekonstruovaných železničních tratí mimo TEN-T a 53,5 km elektrizovaných železničních tratí;
- 8 rekonstruovaných železničních uzlů;
- 120 km nových silnic v rámci TEN-T, 48,3 km nových a 85,2 km rekonstruovaných silnic mimo TEN-T;
- 800 km pozemních komunikací v síti TEN-T a 100 km mimo síť TEN-T vybavených telematickými zařízeními;
- snížení míry nehodovosti na úsecích pozemních komunikací zahrnutých do TEN-T;
- 45 telematických systémů na silniční síti Prahy;
- 24 km nově upravených vodních cest.

Předpokládané potřeby v oblasti dopravní infrastruktury:

Budoucí potřeby musí reagovat na vývojové trendy, které v sektoru dopravy nastanou jednak v důsledku makroekonomického vývoje ČR a EU, jednak v důsledku plnění opatření do roku 2013. V současné době se dají předpokládat tyto budoucí potřeby:

- internalizace externích nákladů v dopravě,
- implementace inteligentních dopravních systémů včetně potřebných změn legislativy na národní a evropské úrovni,
- zavádění aplikací informačních systémů a telematiky v souvislosti s provozem systému GALILEO,
- změny na dopravním trhu v souvislosti s dostupností jednotlivých druhů energetických zdrojů pro dopravu,
- dosažení větší míry konkurenčního prostředí v železniční dopravě, pokrok v logistických technologiích a rozšíření kapacit terminálů multimodální dopravy,
- zvyšování interoperability v dopravě v rámci EU i sousedních regionů,
- dokončování základní sítě dálnic a hlavních železničních tahů včetně napojení všech krajů na hlavní dálniční a železniční tahy – návaznost dopravních sítí („connectivity“),
- modernizace silnic I. tř. a modernizace důležitých železničních tratí pro městskou, příměstskou a regionální dopravu,
- zahájení realizace vysokorychlostního železničního systému v ČR,
- zlepšování plavebních podmínek na Labi.

Předpokládané potřeby v oblasti silniční infrastruktury po roce 2013:

¹³ Ministerstvo dopravy, červenec 2009.

Stručný odhad vyčíslení nákladů na stavby silniční infrastruktury pro období 2014+ činí cca 350 mld. Kč v následujícím členění:

- Pátevní silniční koridory sítě TEN-T: 43,5 mld. Kč,
- Doplnkové silniční koridory sítě TEN-T: 241 mld. Kč,
- Silniční stavby mimo síť TEN-T: 64 mld. Kč.

Předpokládané potřeby v oblasti železniční infrastruktury po roce 2013:

Zatímco v programovém období 2007-2013 je v oblasti železniční dopravy kladen důraz především na modernizaci stávajících páteřních železničních tratí v podobě tranzitních železničních koridorů, bude v navazujícím období třeba zajistit modernizaci ostatních významných tratí - celostátních i regionálních. Vedle toho bude třeba zahájit postupnou výstavbu nových železničních tratí, které v cílovém stavu vytvoří nadřazený páteřní systém pro rychlou dálkovou dopravu, přičemž v prvním období po roce 2013 se bude jednat především o úseky nových tratí, které zajistí segregaci dálkové, příměstské a nákladní dopravy v aglomeracích. Celkově lze priority výstavby a modernizace železniční infrastruktury po roce 2014 shrnout do následujících okruhů:

- Výstavba nových páteřních tratí pro rychlou dálkovou dopravu:
 1. etapa – výstavba nových tratí za účelem segregace dálkové, příměstské a nákladní dopravy v aglomeracích Prahy, Brna a Ostravy;
 2. etapa – postupné propojování nových úseků s cílem vytvoření páteřního systému pro rychlou dálkovou dopravu (po roce 2020).
- Modernizace vybraných tratí jako součásti páteřního systému pro rychlou dálkovou dopravu.
- Modernizace zbývajících tratí sítě TEN-T mimo koridory a dalších významných mezikrajských spojnic.
- Zkapacitnění a modernizace tratí významných pro příměstskou dopravu velkých měst.
- Opatření pro bezkonfliktní průjezd vlaků nákladní dopravy (průjezd uzly, modernizace a zkapacitnění objízdných tratí).
- Interoperabilita, dálkové řízení.

3.2. Trh práce¹⁴

Odhad vývoje trhu práce v průběhu programového období 2007-2013:

Pozitivní několikaletý ekonomický vývoj ČR, generující nová pracovní místa a snižující míru nezaměstnanosti ve všech regionech ČR, byl postupně ukončen v průběhu 2. pololetí 2008 dopadem světové finanční a ekonomické krize. V roce 2008 dosáhla celková zaměstnanost ve všech sférách národního hospodářství České republiky 5 002,5 tisíc osob, meziročně byla vyšší v absolutním vyjádření o 80,5 tisíc osob - v relativním vyjádření o 1,6 %. Zaměstnanost žen vzrostla o 1,1 % na 2 139,3 tisíc osob, vzhledem k pomalejšímu nárůstu ve srovnání s celkovou zaměstnaností poklesl meziročně podíl žen na celkové zaměstnanosti meziročně na 42,8 %.

Z regionálního hlediska byl nárůst **zaměstnanosti** nejvyšší ve Středočeském a Moravskoslezském kraji, v Praze a v Ústeckém kraji. Mírný pokles zaměstnanosti byl zaznamenán pouze na Vysočině a v Královéhradeckém kraji. Celková míra zaměstnanosti obyvatelstva ve věku 15 - 64 let (jeden z klíčových ukazatelů strategie zaměstnanosti EU) meziročně vzrostla na 66,6 %. Míra zaměstnanosti žen vzrostla na 57,6 %, míra

¹⁴ Ministerstvo práce a sociálních věcí, červenec 2009.

zaměstnanosti mužů na 75,4 %. Nejrychleji (o 1,9 procentních bodů – p.b.) rostla míra zaměstnanosti starších (55 – 64 let), která dosáhla 47,6 %. Obecná míra nezaměstnanosti (podle výsledků VŠPS - ILO) klesla na 4,4 % a proti roku 2007 byla nižší o 0,9 p.b. Průměrná míra registrované nezaměstnanosti (vykazovaná MPSV na základě evidence uchazečů o zaměstnání na úradech práce) se snížila na 5,4 %, tj. o 1,2 p.b. Zastoupení žen mezi uchazeči o zaměstnání se po dlouhodobém nárůstu snížilo z 53,9 % k 31. prosinci 2007 na 52,1 % na konci roku 2008; absolutní počet žen – uchazeček o zaměstnání poklesl ke stejnému datu ze 191,2 tisíc na 183,6 tisíc, tj. o 3,9 %. Na poklesu dlouhodobé nezaměstnanosti – mezitím o 25,8 % na 101,5 tisíc osob v prosinci 2008, se kromě ekonomického růstu spojeného s vysokou poptávkou po pracovních silách podílelo i zpřísnění podmínek pro získání sociálních dávek. Rovněž podíl dlouhodobě nezaměstnaných poklesl z 38,6 % na 28,8 %. K výraznému poklesu přispěl též vysoký nárůst nových uchazečů o zaměstnání, kteří přišli do evidence v posledních měsících roku.

Z regionálního hlediska se situace na trhu vyvíjela různě: meziroční nárůst počtu uchazečů o zaměstnání na konci roku byl zaznamenán v 10 krajích, nejvíce v Plzeňském, Libereckém, Středočeském kraji a kraji Vysočina. Naopak počet uchazečů o zaměstnání poklesl v krajích s vyšší nezaměstnaností, nejvíce v Moravskoslezském (o 8,4 tisíc) a Ústeckém (o 4,2 tisíc). V těchto krajích se nejvíce snížila i míra nezaměstnanosti, v Moravskoslezském o 1,1 p.b. na 8,5 % a v Ústeckém o 0,7 p.b. na 10,3 %. **Z pohledu okresů** se počet uchazečů o zaměstnání ke konci roku mezitím zvýšil ve 48 okresech a míra nezaměstnanosti v 51 okresech. K okresům s největším poklesem nezaměstnanosti patřil Most, Frýdek-Místek a Karviná. Přesto v okrese Most zůstala nejvyšší míra nezaměstnanosti - 13,1 %. Nejvyšší absolutní počet uchazečů byl evidován v hl. m. Praha - 17,4 tisíc, míra nezaměstnanosti byla zde, po okresech Praha-východ - 1,8 % a Praha-západ - 1,9 %, nejnižší - 2,1 %.

Předpoklad dalšího vývoje trhu práce do roku 2013:

Dopad krize na zaměstnanost se začal postupně projevovat v průběhu jarních měsíců 2009. Klesala míra zaměstnanosti, naopak rostla míra nezaměstnanosti. V 1. čtvrtletí roku 2009 zaměstnanost poklesla proti předchozímu čtvrtletí o 86,6 tis. osob, tj. o 1,1 %. **Míra registrované nezaměstnanosti** měřená MPSV dosáhla v 1. čtvrtletí 2009 průměrné hodnoty 7,0 %, tj. o 1,1 p.b. více než před rokem a o 1,6 p.b. více než ve 4. čtvrtletí 2008. V červnu 2009 byla zaznamenána míra registrované nezaměstnanosti 8,0 %, tj. mezitím o 1,8 p.b. vyšší. Na úradech práce bylo evidováno 463,6 tisíc uchazečů o zaměstnání (z toho 231,8 tis. žen), což je o 165,7 tisíc osob (o 65,3 tis. žen) více než v červnu předchozího roku a o 111,3 tisíc více než v prosinci 2008.

Trend **poklesu počtu volných pracovních míst** se v roce 2009 dále prohloubil. K 30. červnu úřady práce evidovaly pouze 43,4 tis. volných pracovních míst, což bylo o 108 tis. míst (o plných 71 %) méně než v červnu 2008. Nejvíce pracovních příležitostí ubylo v oborech, v nichž převážně pracují muži, jako jsou výroba a zpracování kovů nebo v návazných činnostech, jako je automobilová výroba, logistika. MPSV v současné době předpokládá, že míra nezaměstnanosti za celý rok 2009 přesáhne hodnotu 8 % (aktuální predikce MPSV cca 8,3 %). Vzhledem k vysoké závislosti české ekonomiky na vývoji zahraničních trhů dojde k růstu zaměstnanosti nejdříve v roce 2010, v návaznosti na růst zahraniční poptávky po dodávkách z ČR.

V roce 2010 MPSV předpokládá, že míra evidované nezaměstnanosti za celý rok může dosáhnout až 10 %, v závislosti na obnově ekonomického růstu ve světě, na vývoji v zemích Eurozóny, zejména Německa, které je klíčovou zemí českého exportu. Ze zkušeností jiných

států lze předpokládat postupný, časově posunutý, obtížný návrat českého trhu práce na předkrizové hodnoty zaměstnanosti i nezaměstnanosti. Opatření na podporu zaměstnanosti proto musí být jak krátkodobá, orientovaná na dopady krize (vzdělávací programy pro pracovníky firem bez zakázek, zvyšování rozpočtu na podpory v nezaměstnanosti apod.), tak i dlouhodobá, reagující na pozdější post-krizové období (plnění Plánu implementace strategie celoživotního učení apod.).

Růst zaměstnanosti, resp. pokles nezaměstnanosti, v dalším časovém období bude závislý na pokračování v potřebných strukturálních reformách, na úspěšné realizaci protikrizových opatření vlády. Je známo, jak hodnotí dosavadní úsilí ČR při realizaci politiky zaměstnanosti Evropská komise, jsou známy priority evropské strategie zaměstnanosti na další období, jsou obecně známy i problémy českého trhu práce. Specifická doporučení Komise pro Českou republiku v oblasti politiky zaměstnanosti vyzývají pokračovat v modernizaci ochrany zaměstnanosti, včetně integrovaného přístupu „flexicurity“, zlepšit účinnost vzdělávání a školení dovedností, zejména ve vztahu k potřebám trhu práce, realizovat investice do školení především pro starší a nízko-kvalifikované pracovníky.

Odhad budoucích potřeb trhu práce pro období po roce 2014:

MPSV nemá dostatečné podklady, aby odhadlo potřeby trhu práce pro období po roce 2014. Pro posouzení **nabídky pracovní síly** lze teoreticky využít materiál ČSÚ Projekce obyvatelstva České republiky do roku 2050, který ale je z roku 2003; platnost jejích závěrů je již dnes velmi omezená. Hlavní závěry pro oblast zaměstnanosti do roku 2050 jsou následující:

- Celkový počet obyvatel se pravděpodobně mírně sníží.
- Česká republika zůstane imigrační zemí, bude získávat obyvatele zahraniční migrací.
- Úmrtnostní poměry se zlepší, poroste naděje dožití mužů i žen.
- Obyvatelstvo České republiky výrazně zestárne. Podíl osob ve věku nad 65 let by se mohl v roce 2050 přiblížit k jedné třetině, což by znamenalo zdvojnásobení současného podílu.
- Nejrychleji bude přibývat osob v nejvyšším věku – počet obyvatel starších 85 let by se měl do roku 2050 zpětinasobit.
- Výrazně přibude osob s nárokem na starobní důchod, posun věkové hranice pro odchod do důchodu tento vzestup jen dočasně ztlumí.

Ještě nejistější je vymezení **poptávky po pracovní síle**, která je závislá na vývoji ekonomiky po roce 2014. Lze předpokládat, že v tomto období již dojde k obnově ekonomického růstu, ale jakékoliv odhady na trhu práce by byly pustou spekulací.

3.3. Bydlení

Bydlení je nejen klíčovým předpokladem kvality života, nýbrž i ekonomickým faktorem se silným dopadem do sféry malého a středního podnikání místních aktérů. Kromě tržního segmentu, založeného na nabídce a poptávce na místních trzích s byty, představuje „netržní“ segment bydlení znevýhodněných skupin sociální aspekt, který zásadním způsobem přispívá nebo naopak brzdí **sociální i územní soudržnost**. Bydlení pro tyto sociálně vymezené cílové skupiny představuje veřejnou službu obecného zájmu, která – je-li odpovídajícím způsobem vymezena – nepředstavuje zásah do tržního prostředí, ale komplement, určený pro „netržní“ okruh znevýhodněných osob a domácností.

Kraje, které již v roce 1991 vykazovaly nízkou úroveň bydlení ve srovnání s průměrem ČR, si i v období 2001-2010 ponechávají toto relativně horší postavení. Dlouhodobě se nízká úroveň bytové výstavby a horší kvalita bydlení projevuje ve snížení fyzické dostupnosti bydlení a tím i ke vzniku silných regionálních disparit.

Jak ukazují výzkumy¹⁵, mezi nejohroženější skupiny z hlediska bydlení jako základního předpokladu kvality života patří skupiny domácností nezaměstnaných, domácnosti starobních důchodců, a nižší kategorie zaměstnanců (zemědělci, řemeslníci, dělníci) – nerovnosti mezi regiony jsou největší a nejméně se snižují v čase. Pro určité typy domácností by bylo velmi náročné či téměř nemožné dovolit si bydlet ve vyspělejších – „dražších“ regionech. Tato potenciální bariéra v migraci mezi regiony může mít negativní důsledky pro trh práce.

Důležitým ukazatelem fyzické dostupnosti bydlení je modernizace bytů. Rozsah modernizace je stále nízký; zejména v pomalé rekonstrukci zejména panelových domů se může skrývat vážné nebezpečí, přičemž ohroženy jsou zejména kraje s vysokým podílem panelového bytového fondu – Karlovarský, Ústecký, Moravskoslezský a Liberecký. Specifickým a naléhavým faktorem modernizace bytového fondu pro současnost i budoucnost jsou energeticky úsporná opatření – zateplování domů, která mají nejen environmentální dopady, ale také značné dopady ekonomické a sociální vzhledem k výdajům na vytápění, které lze kvalitně provedeným zateplením snížit o desítky procent (a tím snížit výdaje bydlících domácností).

Z hlediska budoucích potřeb bude z hlediska sociální soudržnosti a z hlediska energetických úspor v oblasti bydlení bude nutné se zaměřit na dva cílové okruhy:

- opravy a modernizace bytového fondu s akcentem na energeticky úsporná opatření;
- výstavba a distribuce nájemních bytů pro domácnosti ohrožené sociálním vyloučením, které nejsou schopny si své bytové potřeby řešit na volném trhu.

3.4. Výzkum a vývoj

Předpokládané potřeby¹⁶:

- Potřeba vzniku a podpory omezeného počtu skutečně špičkových výzkumných pracovišť, která propojí výzkum a vzdělávací činnost a vytvoří předpoklady pro produkci špičkových výsledků a znalostí.
- Potřeba podpory vzdělávání jako prostředku rozvoje lidského potenciálu a podpora inovací progresivních ekonomických odvětví v průmyslu a službách s vyšší přidanou hodnotou, tvorba partnerských vazeb mezi jednotlivými subjekty (podnikatelé, výzkum a vývoj, vzdělávání).
- Potřeba posílení spolupráce výzkumných organizací s aplikační sférou, a to se zohledněním regionálních specifik a specializace, včetně potřeby vzniku oborových center pro spolupráci s konkrétními hospodářskými odvětvími.
- Potřeba diferenciací uvnitř sektoru vysokých škol, posílení prvků strategického řízení a zejména systematické posilování tzv. třetí role vysokých škol (větší míru zapojení do rozvoje regionů, spolupráci s podnikovým sektorem, větší roli v šíření inovací).

¹⁵ Regionální rozdíly v dostupnosti bydlení v ČR, Sociologický ústav Akademie věd, 2008

¹⁶ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, červenec 2009.

Potřeby reflektují nutnost reforem a strukturálních změn nezbytných v českém systému výzkumu, vývoje a inovací¹⁷.

Hlavní cíl **Reformy systému výzkumu, vývoje a inovací** lze formulovat takto: veřejné prostředky investované do základního výzkumu musejí přinášet skutečně nové poznatky (a to nikoliv jen v kontextu ČR, ale ve srovnání se světem). Veřejné prostředky investované do aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací musejí přinášet konkrétní ekonomický či jiný společenský přínos z jejich realizace. Reforma je soustředěna na dosažení sedmi hlavních cílů:

- Zjednodušit podporu výzkumu a vývoje (VaV) - instituce podporovat podle výsledků, týmy projektově.
- Výrazně snížit počet 22 rozpočtových kapitol, z nichž je podporován VaV ČR, zjednodušit administrativu.
- Podpořit excelenci ve výzkumu, zvýhodňovat ji a zajistit využití jejich výsledků pro inovace.
- Podmítnout programovou podporu VaV spoluprací veřejného výzkumu s uživateli výsledků VaV, založenou na podílovém financování z veřejných a soukromých zdrojů.
- Zavést pružnější organizační strukturu veřejného výzkumu.
- Zajistit odborníky pro výzkum, vývoj a inovace.
- Intenzivněji zapojit ČR do mezinárodní spolupráce ve výzkumu, vývoji a inovacích.

Příprava na období po roce 2015:

- Výzkum, vývoj a inovace budou brány jako jedna oblast, a to od přípravy návrhu výdajů ze státního rozpočtu až po informace o využití výsledků VaV. Oblast inovací bude podporována stejným způsobem a stejnými nástroji jako výzkum a vývoj (se specifiky uvedenými v Rámci Společenství).
- Na období po roce 2010 byla schválena společná Národní politika výzkumu, vývoje a inovací, za kterou bude odpovídat Rada pro výzkum, vývoj a inovace (a nikoli dva orgány jako doposud – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy za „vědní“ politiku a Rada pro výzkum a vývoj za inovační politiku).
- Působnost stávající Rady pro výzkum a vývoj bude rozšířena o inovace; stane se z ní Rada pro výzkum, vývoj a inovace.
- Stejně jako doposud u oblasti výzkumu a vývoje informace o státních výdajích na VaV a dosažené výsledky (Informační systémy výzkumu a vývoje) budou veřejně přístupné i v oblasti inovací, stávající systém bude rozšířen o oblast podpory inovací.
- U příjemců účelové státní podpory aplikovaného výzkumu a vývoje (uchazečů o projekty programů VaV) bude zákonem zavedena povinnost doložit funkční systém ochrany duševního vlastnictví, transferu a komercializace výsledků.
- Při novele zákona č. 130/2002 Sb. bude dořešena ochrana výsledků duševního vlastnictví a zejména jejich využití tak, aby odpovídaly jak Rámci Společenství, tak zejména vytváření pro-inovačního prostředí v ČR.
- Výzkum, vývoj a inovace budou podstatně více než doposud provázány s terciárním vzděláváním, což nabude na významu zejména po roce 2015. Proto Reforma řeší i tyto otázky tak, aby jejím přínosem bylo rovněž zvýšení úrovně vzdělanosti české společnosti.

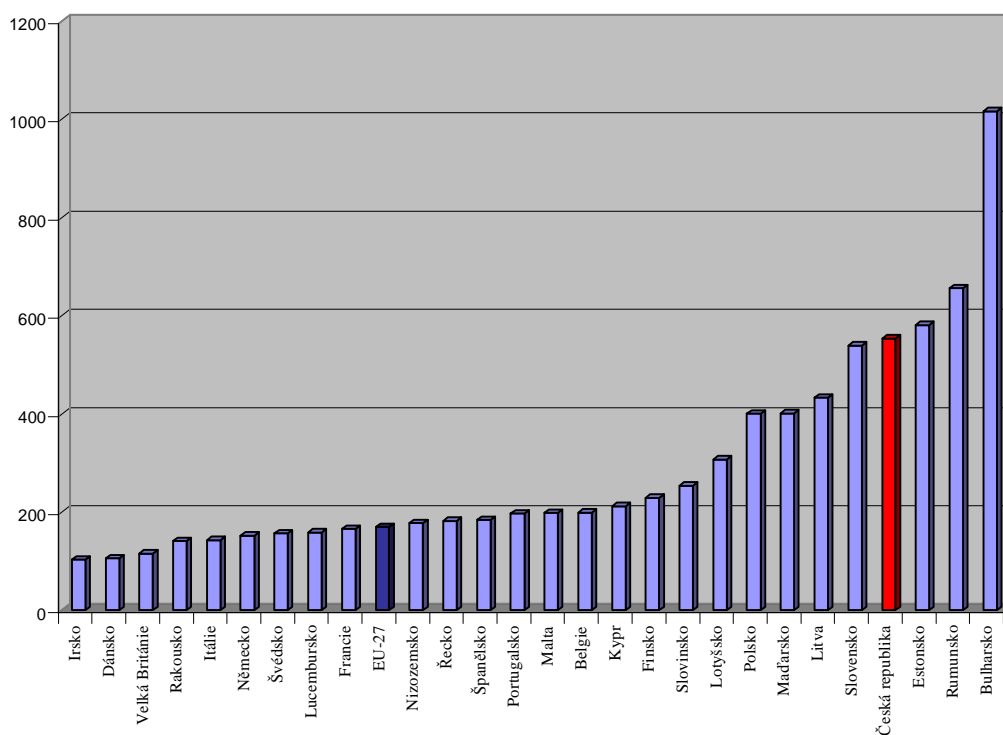
¹⁷ např. Reforma systému VaVaI v ČR, 2009, Bílá kniha terciárního vzdělávání, 2009

3.5. Životní prostředí

Odpovídající kombinace ochrany životního prostředí a udržitelného využívání přírodních zdrojů se projevuje nejen přínosy v oblasti environmentální (např. nižší erozí, menšími ztrátami živin z půdy či stabilizací populace vzácných živočichů a stanovišť vzácných druhů rostlin), ale i v oblasti sociální a v oblasti zdraví obyvatel. Zvyšování kvality životního prostředí navazuje v jednom ze svých aspektů přímo na oblast energetiky.

Z hlediska emisí CO₂ je situace v ČR, ve srovnání s jinými zeměmi EU, špatná; potřeba opatření energeticky úsporných kroků je tudíž zřejmá. Největší potenciál úspor paliv a energie je při vytápění domácností, dále pak ve změnách proporcí mezi energeticky náročným průmyslem a službami, ve změnách výrobních struktur a měrné spotřeby energie u segmentu zpracovatelského průmyslu. V rámci zlepšování situace ve městech, v nichž bydlí 80 % obyvatel EU, má i z evropského hlediska aspekt energetické spotřeby a jejich úspor významný potenciál, a to zejména v oblasti vytápění domovního fondu, zejména bytového. Trvalou součástí všech rozvojových strategií měst by proto měl být cíl spočívající ve snížení energetické náročnosti budov ve městě prostřednictvím jejich účinného zateplení.

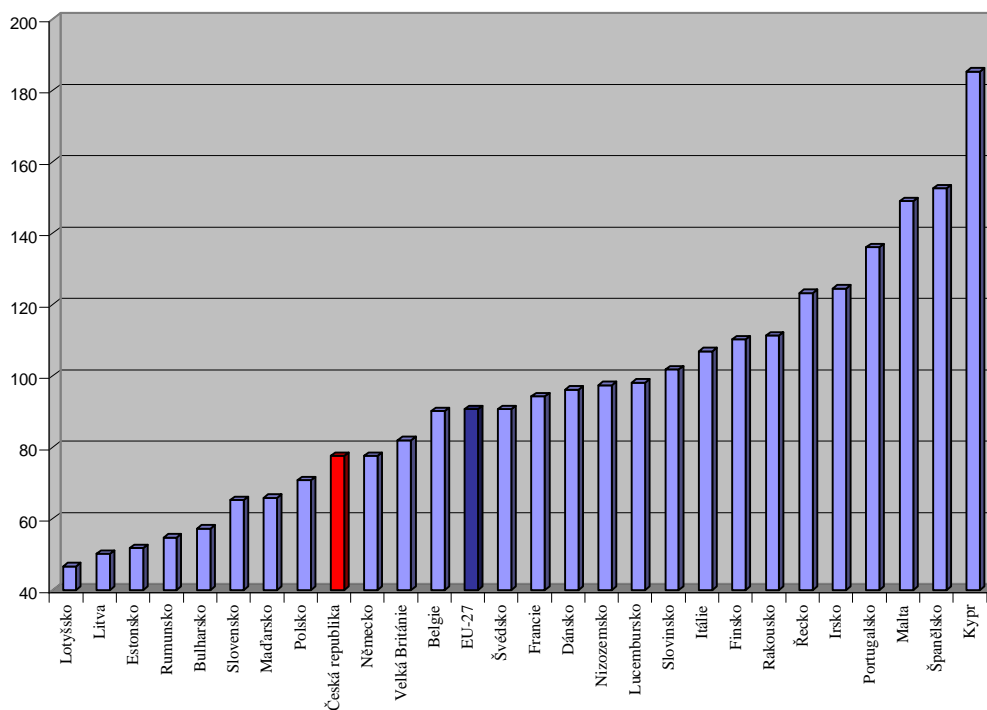
Energetická náročnost ekonomiky v roce 2007 - hrubá tuzemská spotřeba energie v zemi dělená HDP¹⁸:

Eurostat, 2009

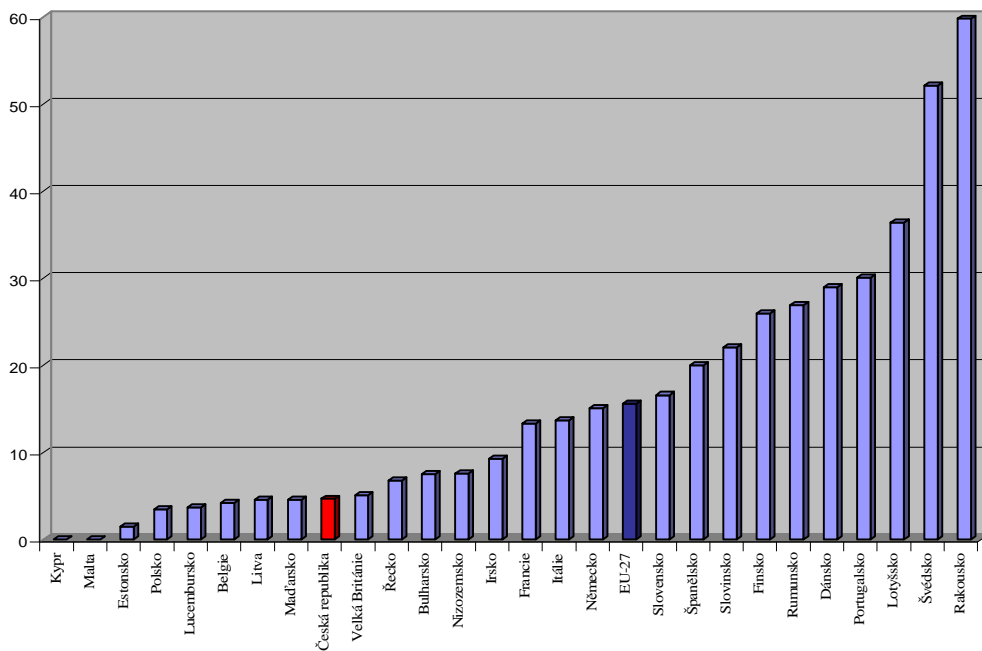
¹⁸ Tento ukazatel je podíl mezi hrubou tuzemskou spotřebou energie a hrubým domácím produktem (HDP) daného kalendářního roku. Měří energetickou spotřebu ekonomiky a její celkovou energetickou efektivitu (výkonnost). Hrubá tuzemská spotřeba energie je počítána jako součet hrubé spotřeby pěti druhů paliv a energie: uhlí, elektřiny, kapalných paliv, zemního plynu a obnovitelných zdrojů energie. Údaje o HDP jsou brány ve stálých cenách, aby se vyloučil vliv inflace, základním rokem je rok 1995 (ESA95). Energetická náročnost je určena podílem hrubé spotřeby energie a HDP. Protože je hrubá energetická náročnost měřena v kgoe (kilogram ropného ekvivalentu) a HDP v 1000 EUR, tento podíl se udává v kgoe na 1000 EUR

Celkové emise skleníkových plynů¹⁹ v roce 2007:

Eurostat, 2009

Elektrická energie z obnovitelných zdrojů v % z hrubé spotřeby elektrické energie v roce 2007²⁰:

Eurostat, 2009

¹⁹ Celkové emise jsou uvedeny relativně, tak aby referenční rok byl vyjádřen indexem 100. Obecně je jako referenční rok uvažován rok 1990 pro plyny CO₂, CH₄ a N₂O a rok 1995 pro plyny obsahující fluór (HFC, PFC a SF₆).

²⁰ Tento ukazatel je podíl mezi elektřinou vyrobenou z obnovitelných zdrojů a hrubou tuzemskou spotřebou elektřiny za daný kalendářní rok. Vyjadřuje podíl elektřiny vyrobené z obnovitelných energetických zdrojů na celkové tuzemské spotřebě elektřiny. Elektřina vyrobená z obnovitelných zdrojů energie zahrnuje výrobu elektřiny z vodních elektráren (vyjma přečerpávání), využití větru, slunce, geotermálních zdrojů a elektřiny z biomasy/odpadů. Hrubá tuzemská spotřeba elektřiny zahrnuje celkovou hrubou tuzemskou výrobu elektřiny ze všech paliv (včetně závodových provozoven [samovýrobců elektřiny]), plus dovoz elektřiny, mínus vývoz.

Další významnou potřebou budou pokračování ve snižování znečištění povrchových a podzemních vod, realizace nápravných opatření v krajině a na vodních tocích s ohledem na komplexní řešení vodního režimu krajiny (včetně ochrany akvakultury) a na různé krajinné typy, obnova přirozené dynamiky toků (meandry) a zvyšování retenční schopnosti krajiny²¹.

Výhledové cíle a potřeby ochrany životního prostředí²²:

Po splnění přístupových dohod k EU bude základním cílem dále pokračovat v implementaci legislativy ES a zaměřit se na evropské cíle, vyplývající z projednávaných balíčků Evropské komise. Mezi jedny z významných oblastí ochrany životního prostředí, na které je zaměřena pozornost, patří zejména změna klimatu, ochrana biodiverzity a udržitelné využívání přírodních zdrojů, včetně úspory energie a výroby energie z obnovitelných zdrojů. Další dlouhodobé cíle jsou definovány v Rámcové směrnici o vodách.

Při stanovení prioritních cílů je zároveň třeba vycházet z již známých strategických evropských výhledů. Takovým dokumentem je i v současné době platná obnovená Strategie udržitelného rozvoje EU, která pokrývá problematiku životního prostředí i oblasti ekonomické a sociální. Tato strategie je rámcem pro zpracování dalších důležitých koncepčních materiálů a dává směr pro udržení rovnováhy mezi požadavky v oblasti životního prostředí a ekonomickým rozvojem za současného hodnocení dopadů na sociální vývoj. Pro období po roce 2014 lze předpokládat zpracování aktualizované verze Strategie udržitelného rozvoje EU, která bude reflektovat vývoj v oblasti environmentální, ekonomické a sociální.

V podstatě lze konstatovat, že základní směřování EU bylo v poslední době pevně nastaveno závěry jarní a podzimní Evropské rady a přijetím klimaticko-energetického balíčku Evropskou komisí. Tento balíček určuje konkrétní cíle pro oblast ochrany klimatu a sektor energetiky. Dalším významným přijatým dokumentem je Akční plán pro udržitelnou spotřebu a výrobu a udržitelnou průmyslovou politiku.

Podle environmentálního výhledu OECD jsou klíčovými oblastmi biodiverzita a obnovitelné přírodní zdroje, voda, kvalita ovzduší, odpady a nebezpečné chemikálie.

Programové období 2007 – 2013:

V programovém období 2007 – 2013 je možné pro podporu projektů ochrany životního prostředí využít zejména Operační program Životní prostředí (OPŽP), který poskytuje podporu jak z prostředků Fondu soudržnosti (FS), tak z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF). Celkově bude možné z OPŽP investovat do jednotlivých prioritních os až 4,9 mld. EUR. Projekty v rámci OPŽP budou v letech 2007 až 2010 financovány podle pravidla n+3. To znamená, že prostředky alokované na rok 2007 lze čerpat v průběhu následujících tří let, po roce 2010 pak bude platit pravidlo n+2. Oblast ochrany životního prostředí také částečně financují další programy mimo gesci MŽP. Jsou to Operační program podnikání a inovace (gesce Ministerstvo průmyslu a obchodu) a Program rozvoje venkova (gesce Ministerstvo zemědělství).

Programové období 2014 – 2020:

Díky pravidlu n+2 bude ještě do roku 2015 dobíhat čerpání prostředků z operačních programů minulého finančního rámce, avšak pro nové projekty bude nutno použít jiné finanční

²¹ Principy, nástroje a návrh priorit pro dopracování Aktualizované strategie udržitelného rozvoje ČR, Ministerstvo životního prostředí, 2007.

²² Ministerstvo životního prostředí, červenec 2009

mechanismy, které budou platit od roku 2014 a v současné chvíli nejsou známy. Podle hrubého odhadu Ministerstva životního prostředí je možno vyčíslit výslednou částku podpory ze zahraničních zdrojů na 2,3 mld. EUR.

3.6. Podnikání a inovace²³

Ministerstvo průmyslu a obchodu považuje stávající nastavení Operačního programu v programovém období 2007-2013 za správné a domnívá se, že podpora podnikání a inovací by měla pokračovat i v dalším programovém období po roce 2013. Zvláštní pozornost bude - tak jako předchozím programovacím období 2004-2006 a v současném programovacím období 2007-2013 - věnována komplexní podpoře malých a středních podniků²⁴ (MSP), (zejména v high-tech odvětvích), které představují klíčový faktor ekonomického vývoje a sociální stability a plní rozhodující úlohu při vytváření nových pracovních míst.

Podporovány budou zejména aktivity MSP zaměřené na posilování jejich konkurenceschopnosti. Měla by dále pokračovat podpora vstupu do podnikání, vstupu na zahraniční trhy, rozvoje lidských zdrojů a rozvoje služeb pro podnikání i přímá podpora MSP. Podpora klíčových aktivit při rozvoji inovačního potenciálu českých podniků (MSP) bude z hlediska MPO i nadále jednou z klíčových oblastí podpory pro budoucí programovací období po roce 2013. Zvláštní pozornost bude proto, podobně jako v současném programovacím období, věnována vytváření prostředí pro generování a zavádění inovací prostřednictvím investic do infrastruktury v podnicích a rozvoji kooperace průmyslu s institucemi terciárního vzdělávání a výzkumnými a vývojovými institucemi.

V oblasti inovací budou potřeby hospodářství ČR vycházet z **Národní politiky výzkumu, vývoje a inovací na léta 2009 – 2015** schválené dne 8. června 2009 a návazných dokumentů. Část opatření kladoucí nároky na prostředky strukturálních fondů EU bude realizována v současném programovacím období 2007 – 2013 zejména z prostředků Operačních programů Výzkum a vývoj pro inovace, Vzdělávání pro konkurenceschopnost, v malé míře i Operačního programu Podnikání a inovace. Aktivity, s jejichž realizací se počítá po roce 2013, jsou teprve připravovány Radou pro výzkum, vývoj a inovace (v gesci Úřadu vlády).

S ohledem na zkušenosti z předchozího i současného programovacího období považuje Ministerstvo průmyslu a obchodu i nadále za prioritu pokračovat v podpoře úspor energie a využívání obnovitelných zdrojů energie. Z vývoje diskusí na úrovni EU v oblasti energetické a průmyslové politiky je zřejmé, že budoucí podoba kohezní politiky bude reagovat také na vývoj v této oblasti, kde je patrná výrazná orientace na environmentální aspekty spojené především s aktivitami v oblasti ochrany klimatu (reakce na tzv. nové výzvy). Rozhodnutí o budoucím zaměření těchto politik bude mít významný dopad na podmínky, za kterých bude v dalším období po roce 2013 fungovat český průmysl (včetně sektoru MSP), a tím může ovlivnit jejich budoucí ekonomické postavení a konkurenceschopnost.

S ohledem na aktuální negativní vývoj ekonomické situace v EU i v ČR může dojít, z hlediska ekonomického vývoje regionů v ČR, v důsledku ekonomické krize ke změnám v úrovni ekonomického rozvoje jednotlivých regionů i ke změnám v jejich sociální struktuře. V současné době není zatím možné takovéto konkrétní dopady vývoje ekonomické krize jak

²³ Ministerstvo průmyslu a obchodu, červenec 2009.

²⁴ Malé a střední firmy poskytují zhruba 60 % pracovních příležitostí.

na regionální úrovni, tak i na úrovni podnikové (z hlediska příjmu dotací) vyhodnotit a kvantifikovat.

3.7. Pohled krajů a obcí

Kraje definují své priority pro budoucí programové období ve vztahu na kompetence, které jim světuje právní rámec ČR. Jedná se zejména o:

- dopravní infrastrukturu,
- školství,
- zdravotnictví,
- služby veřejného zájmu, zejména v sociální oblasti.

Kraje také kriticky hodnotí složitou implementační strukturu současného programového období, roztržitost struktury, nejednotnost atd.

Některé kraje²⁵ zastávají názor, že pozornost by se měla věnovat zejména řešení environmentálních a socio-ekonomických problémů, a to především velkých měst. Zejména jde o nápravu zhoršeného životního prostředí (podpora infrastruktury šetrné k prostředí města - veřejná doprava, vodní hospodářství, revitalizace území včetně vodních ploch, optimalizace odpadového hospodářství, ochrana před hlukem, péče o příměstskou krajinu a kompletace systémů ekologické stability) a řešení sociálních problémů spojených se stárnutím městské populace a nárůstem etnických menšin.

Z krajské úrovně vzešla iniciativa týkající se překonání následků existence „železné opony“ v Evropě. V případě značné části českého pohraničí došlo po 2. světové válce k vysídlení německy mluvících obyvatel, následně k dosídlení českými rodinami z vnitrozemí. Poté byly vybudovány zátarasy hraničního pásma z ostnatého drátu a v tom nárazníkovém pásmu došlo k následnému odsunu českého obyvatelstva a k demolici sídel. Dvě generace na obou stranách hranice vyrostly oddělené plotem a prakticky bez kontaktů. Má-li být budována Evropa bez bariér, s volným pohybem zboží, kapitálu, lidí a služeb, je nutná zejména aktivita na místech „srůstu“ – tj. v místech bývalé železné opony.

Kraje proto navrhují, aby stejně, jako je Evropskou komisí zpracovávána strategie EU pro Baltské moře či Dunaj, zpracovat i strategii EU pro odstranění následků železné opony. V krajích, v euregionech, ve městech, na úrovni spolků, institucí i na úrovni jednotlivých lidí je připravenost na odstranění následků železné opony pracovat. Nutné je zajištění institucionální a s tím spojené i finanční podpory. Kraje zdůrazňují, že je potřebné, aby existovala taková možnost podpory a předmětné regiony získaly nástroje pro smysluplnou a rozumnou kohezní politiku především v místě „srůstu“ – tj. v příhraničních oblastech bývalé železné opony.

Podle **Svazu měst a obcí** je nutné mít při prosazování zájmů ČR pro budoucí programové období dvě úrovně:

1. Zájmy ČR na co možná nejvyšší využití nové kohezní politiky 2014-2020 pro rozvoj jejího území jako celku.
2. Nalezení společného postoje evropských měst a jejich aglomerací v nové kohezní politice, společné prosazování jejich zájmů (problémy jsou velmi podobné) a

²⁵ Např. Liberecký kraj.

společné prokazování opodstatněnosti podpory jejich rozvoje jako klíčového faktoru pro realizaci lisabonské strategie a rozvoje jednotlivých regionů, členských zemí a celé EU.

Potřeby měst a jejich aglomerací v novém programovém období budou, podle Svazu měst a obcí ČR, obdobné těm, které byly definovány svazem při přípravě současného období s tím, že se do roku 2014 jejich naléhavost ještě prohloubí a mohou k nim přibýt jiné, jako např. demografické a sociálně ekonomické změny ve městech a jejich aglomeracích způsobené např. přílivem pracovní síly ze zahraničí. Integrovaný přístup může být velmi účinný, pokud bude na rozvoj měst a jejich aglomerací kladen větší důraz a pokud budou města vnímána jako póly růstu celých regionů. Aby byl tento proces účinný, je zároveň potřeba, aby byl realizován v koordinaci s podporou rozvoje venkovských oblastí.

Navrhované zaměření podpory urbánní problematiky Svazem měst a obcí:

- revitalizace území;
- udržitelný rozvoj území, včetně nových rozvojových zón;
- restrukturalizace hospodářské základny, podpora inovací a moderních oborů podnikání;
- zlepšení podmínek pro volnočasové aktivity včetně podpory movitého i nemovitého kulturního dědictví;
- zvýšení turistické atraktivity měst, integrované produkty cestovního ruchu („balíčky“);
- zajištění přeměny a doplnění dopravní infrastruktury včetně místních komunikací ve městech a jejich aglomeracích ve vazbě na jejich rozvoj (včetně suburbanizačních tendencí), demografické změny a z toho vyplývající změny dopravních toků;
- řešení dopravní problematiky, zejména alternativních způsobů dopravy na úrovni infrastruktury a na úrovni vozového parku (veřejná doprava, ekologická individuální doprava, cyklistické stezky);
- řešení dopadů suburbanizace a návrh opatření (postupů), jak suburbanizaci velkých měst do budoucna usměrňovat;
- řešení problematiky fungování a koordinace spolupráce města a jeho suburbánní zóny (týká se zejména velkých měst a jejich aglomerací);
- řešení ekologických problémů – integrované systémy nakládání s odpady, odvod a čištění odpadních vod, ekologizace tepelného zásobování;
- řešení veřejných služeb, zejména sociálních, včetně dobudování potřebné infrastruktury;
- zajištění bezpečnosti;
- rozvoj informačních technologií ve veřejné správě;
- potřeba řešení demografických změn v městských aglomeracích a jejich částech, problematika zahraničních pracovníků a přistěhovalců;
- vypořádání se s odchodem některých firem do zemí s nižší cenou pracovní síly;
- podpora všech úrovní vzdělávání včetně celoživotního vzdělávání;
- problematika bydlení včetně kontextu podpory revitalizace a zateplování bytového fondu.

Komplexní rozvoj území přirozených center měst a městských památkových rezervací / zón:

- zlepšení životního prostředí ve městech (zeleň, čistota, odpadové hospodářství);
- udržení životaschopnosti památkově chráněných území;
- eliminace rizika vystěhovávání obyvatel z center měst;

- prevence sociálních problémů;
- prevence bezpečnostních rizik (kriminalita...)
- vzdělávací a kulturně společenská zařízení;
- manažerská a školicí centra;
- infrastruktura a služby cestovního ruchu;
- zařízení po komunikaci veřejné správy s veřejností.
- dopravní obslužnost a omezení zátěže;
- zlepšení vnitřního prostředí;
- zlepšení stavu stavebního fondu, omezení energetických ztrát a s tím související omezení znečištění ovzduší.

Obnova zanedbaných území pro bydlení:

- eliminace rizika vytváření rozsáhlých sociálně či demograficky problematických území;
- omezení suburbanizačních procesů,
- prevence bezpečnostních rizik.
- revitalizací domů a veřejných prostranství;
- sociálně ekonomickou diferenciací obyvatel;
- vytvářením podmínek pro trávení volného času obyvatel;
- zlepšováním vybavenosti veřejnými službami;
- vytvářením nových pracovních příležitostí uvnitř či v jejich blízkém okolí;
- zkvalitněním dopravní obslužnosti veřejnou dopravou a snižováním individuální automobilové dopravy - zlepšením stavu stavebního fondu, omezení energetických ztrát a s tím související omezení znečištění ovzduší;
- podporou zavádění environmentálně šetrných technologií vytápění a splnění evropských emisních limitů pro malé a střední zdroje znečištění.

Revitalizace brownfields:

- odstranění ekologických rizik;
- zlepšení vnitřního prostředí měst;
- prevence bezpečnostních rizik.
- rozvoj obytné funkce;
- vytváření podmínek pro trávení volného času obyvatel;
- vytváření nových pracovních příležitosti v moderních oborech podnikání (vědeckotechnické parky, strategické služby atd.);
- uspokojování dosud chybějících potřeb obyvatelstva žijícího v okolí v oblasti vzdělávání, nakupování, veřejných služeb a veřejné správy apod;
- odstraňování ekologických zátěží;
- dopravní obslužnosti a omezení zátěže území města IAD.

Rozvoj nových zón:

- zvýšení atraktivity měst pro nové investice a jejich konkurenceschopnosti v evropském měřítku;
- posílení funkce center v regionálním měřítku;
- eliminace nepříznivého demografické vývoje;
- zvýšení počtu pracovních míst.
- bydlení včetně přípravy zón pro bydlení;
- začleňování „nových obyvatel“ do stávajících sociálně kulturních struktur

- zvýšení počtu zařízení pro trávení volného času obyvatel (sport, volný čas, rekreace, kultura) regionálního významu;
- zajištění vybavenosti veřejnými službami celoměstského – nadregionálního významu;
- zařízení vytvářející nové pracovní příležitosti zejména v moderních oborech podnikání (vědeckotechnické parky, strategické služby);
- lokalizaci objektů pro zlepšování úrovně vzdělanosti (vysoké školství, centra rekvalifikace, školící centra).
- dopravní obslužnosti a omezení zátěže na území města IAD;
- odstraňování ekologických rizik a jejich následků (zásobování vodou, čištění odpadních vod atd.);
- obnovy tvorby krajiny a životního prostředí.

Integrované dopravní služby a městská hromadná doprava a městská dopravní infrastruktura:

- přeměna a doplnění dopravní infrastruktury reagující na změnu dopravních toků;
- bezpečnost dopravy;
- infrastruktura pro bezpečnější a plynulejší dopravu;
- ekologické a energeticky méně náročné formy dopravy;
- kolejová doprava.

4. Hlavní faktory – analýza PEST²⁶

4.1. Faktory politické

ČR byla poprvé v roce 2009 zařazena Mezinárodním měnovým fondem²⁷ do skupiny vyspělých evropských ekonomik, zatímco v minulosti figurovala mezi rozvíjejícími se zeměmi střední a východní Evropy. Po velmi vysokém růstu HDP v letech 2005-2007 (v ročním průměru 6,4 %) se v roce 2008 růst HDP zpomalil na 3,2 %. Rok 2009 bude kritický, protože podle prognóz čeká českou ekonomiku silný pokles HDP. Z politického hlediska se proto jeví období následujících let jako složité, s nutností přijetí řady „nepopulárních“ kroků.

Česká republika má výhodu v celkové makroekonomické stabilitě; to ji činí méně zranitelnou v době, kdy se prudce snížil příliv zahraničního kapitálu do regionu střední a východní Evropy. Nebezpečnou tendencí však zůstává příliš vysoký růst vládního deficitu a dluhu. Hlavní potřeby reforem ČR v makroekonomické oblasti, podle Národního programu reforem 2008–2010, tudíž spočívají ve fiskální oblasti, a to především v zajištění dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí. Přestože ČR využila období nadprůměrného hospodářského růstu k provedení určitých fiskálních reforem, hlavní výzvy v podobě komplexní reformy penzijního a zdravotního systému před ní stále zůstávají. Česká republika čelí vysokému riziku stárnutí populace a současně vysokému podílu mandatorních výdajů na celkových výdajích státního rozpočtu. Reforma důchodového a zdravotního systému představuje proto pro ČR jednu ze současných priorit. Snížení citlivosti veřejných financí na demografický vývoj a přijetí strategického rozhodnutí, které zajistí dlouhodobě stabilní a efektivní financování obou systémů, je proto nevyhnutelné. Vzhledem k setrvačnosti důchodového systému je klíčové přijmout strategické rozhodnutí o základních principech finančně udržitelného důchodového systému co nejdříve. Reforma důchodového systému by měla přispět k nárůstu participace na trhu práce zejména v případě starších osob. První etapa reformy důchodového systému, v rámci níž jsou upravovány některé důležité parametry současného průběžného systému, již byla zahájena. Jedná se především o pokračování v postupném zvyšování statutárního odchodu do starobního důchodu na 65 let, prodloužení povinné minimální doby pojištění na 35 let a omezení náhradních dob pojištění²⁸.

Hlavním rizikovým scénářem pro českou ekonomiku v následujících dvou letech je situace, kdy následkem krize i vlivem nedostatečné rozhodnosti hospodářských politik dojde k prohloubení recese v Evropě. To by se projevilo výrazným poklesem českého exportu a průmyslové výroby. V důsledku existence přebytečných kapacit v evropském průmyslu by navíc klesaly ceny průmyslových výrobců. Zvýšená míra insolventnosti podniků by se odrazila v růstu rizikových marží u úvěrů podnikům. Ty by tím čelily výraznému zpřísnění finančních podmínek. Důsledkem by pak mohla být vlna podnikových bankrotů vedoucí k rostoucím úvěrovým ztrátám finančních institucí. Tento vývoj by byl doprovázen nárůstem nezaměstnanosti a propadem disponibilních příjmů domácností. To by dále snížilo kupní sílu domácností a omezilo jejich schopnost splácet hypoteční a spotřební úvěry, čímž by se úvěrové ztráty bank dále prohloubily. Pokračující nedůvěra ve stabilitu finančních systémů v některých zemích a dosavadní nízká účinnost makroekonomických politik zvyšují míru

²⁶ PEST zahrnuje analýzu čtyř faktorů – P = politické, E = ekonomické, S = sociální, T = technologické.

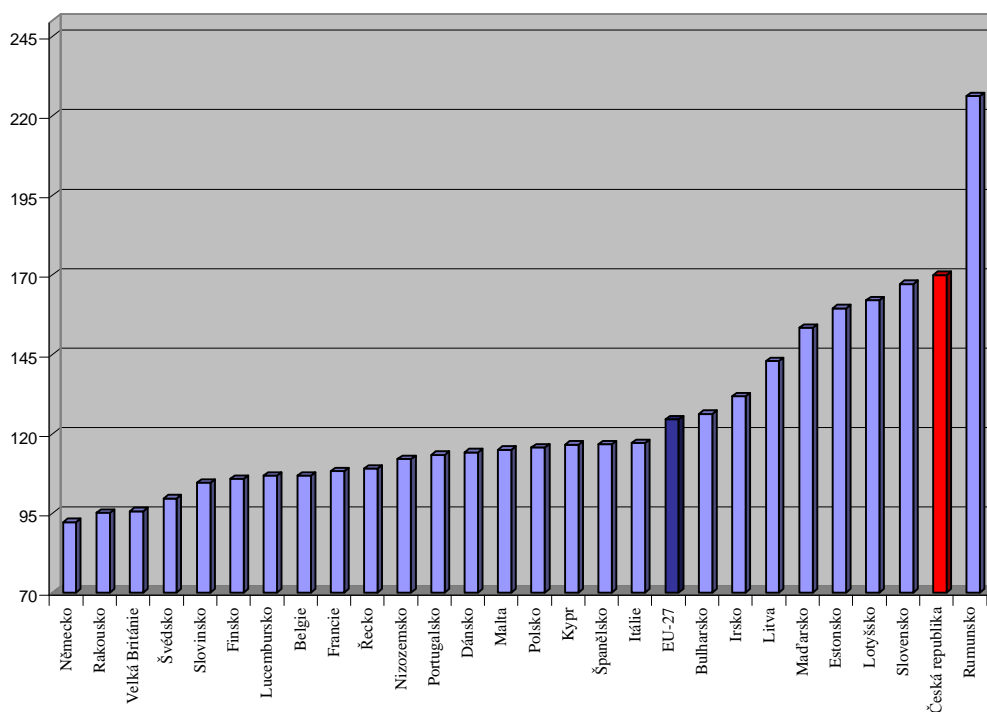
²⁷ Mezinárodní měnový fond, World Economic Outlook. Crisis and Recovery, Washington, DC, duben 2009.

²⁸ Národní program reforem, říjen 2008.

nejistoty ohledně horizontu a rozsahu oživení globálního hospodářského růstu. Z hlediska domácí ekonomiky je špatnou zprávou nečekaně silná recese v Německu a propad ekonomik střední a východní Evropy. Období následujících let lze z tohoto důvodu označit za období výjimečně silných rizik²⁹. Z hlediska politických rozhodnutí budou tyto aspekty významné a „nepříjemné“.

Výdaje vládních institucí v ČR rostly v období 1995 až 2007 rychleji, než výdaje domácností, což bylo způsobeno zejména zpomalením růstu výdajů domácností kolem roku 2000 (přírůstek v období 2000 až 2007 činil 47 %, za celé období 127 %) a zrychlením vládních výdajů po roce 2000 (přírůstek v období 2000 až 2007 činil 56 %, za celé období 135 %). Rychlý růst celkových výdajů vládních institucí svědčí mj. o rostoucí roli vládních institucí, které rozhodují o alokaci stále větších finančních objemů. Za dvanáct let vzrostly tyto výdaje v běžných cenách dvaapůlkrát. Mandatorní výdaje se zásadním způsobem podílí na výdajích státu, v roce 2007 představovaly více než 37 % celkových výdajů vládních institucí, ovšem ekvivalent 63 % vládních výdajů na konečnou spotřebu, zatímco v roce 1995 to bylo 32 % celkových výdajů a 77 % výdajů na spotřebu. Odráží to některé objektivní tendence, jako je stárnutí populace, nezanedbatelnou roli solidarity i rychle rostoucí břemeno dluhové služby, která se z 2,6 mld. Kč v roce 1995 zvýšila na 33,9 mld Kč v roce 2007, čili třináctkrát, přičemž v podstatě představuje pouze úroky z krytí rostoucího dluhu, nikoliv jeho splácení. V praxi to však znamená, že mandatorní výdaje dlouhodobě omezují prostor pro jakoukoliv aktivní fiskální politiku³⁰. Navíc - mezinárodní cenová konkurenceschopnost není pro ČR lichotivá; i tento aspekt je pro budoucnost varovný.

Mezinárodní cenová konkurenceschopnost³¹ (REER) v roce 2008 (1999 = 100):

Eurostat, 2009

29 Zpráva o finanční stabilitě, Česká národní banka, 2009.

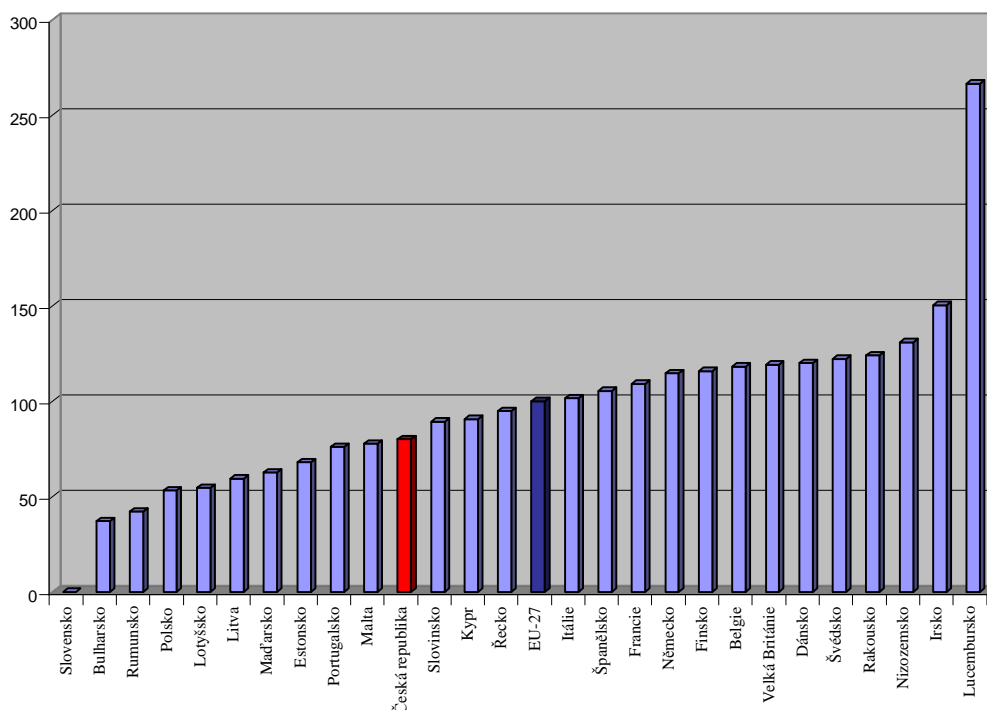
30 Výdaje vládních institucí v letech 1995 až 2007, Český statistický úřad, 2009.

31 Reálný efektivní devizový kurz - REER (nebo ukazatel relativních cen a nákladů) směřuje ke stanovení ceny územní nebo měnové oblasti nebo konkurenceschopnosti vzhledem k hlavním konkurentům na mezinárodních trzích. Vstup indexu znamená ztrátu konkurenceschopnosti.

4.2. Faktory ekonomické

Zatímco v letech 1997 až 2000 Česká republika divergovala od průměrné ekonomické úrovně Evropské unie (podle HDP na obyvatele v paritě kupní síly jako souhrnného měřítka ekonomické vyspělosti země), v letech silné konjunktury 2005 až 2007 probíhala konvergence, a to rychlejší. V roce 2008 však zůstala relativní pozice v HDP na obyvatele v PPS na stejné úrovni jako v roce 2007 - tj. 80,2 % průměru EU-27.

HDP na obyvatele (v PPS) v roce 2007 (EU 27 = 100):

Eurostat, 2009

Silný ekonomický růst v letech 2004 až 2007 „vylepšil“ ekonomickou pozici České republiky ve srovnání s průměrnou úrovní EU 27. Podle HDP na obyvatele v paritě kupní síly byla v roce 2003 ČR na 73,4 % průměrné ekonomické úrovně EU 27, v roce 2008 na 80,2 %, stejně jako v roce 2007. V roce 2008 je však rozdíl významnější, když ČR rostla 3,4krát rychleji než EU 27. Proto rok 2008, paradoxně i přes velmi znatelné zpomalení v ČR, znamenal značný skok v konvergenci díky tomu, že se zejména staré evropské země ocitly už v průběhu roku v technické recesi. Finanční krize se v ČR projevuje importovanou nedůvěrou finančních trhů (zvýšení spreadů, omezení poskytovaných úvěrů bankovními institucemi).³²

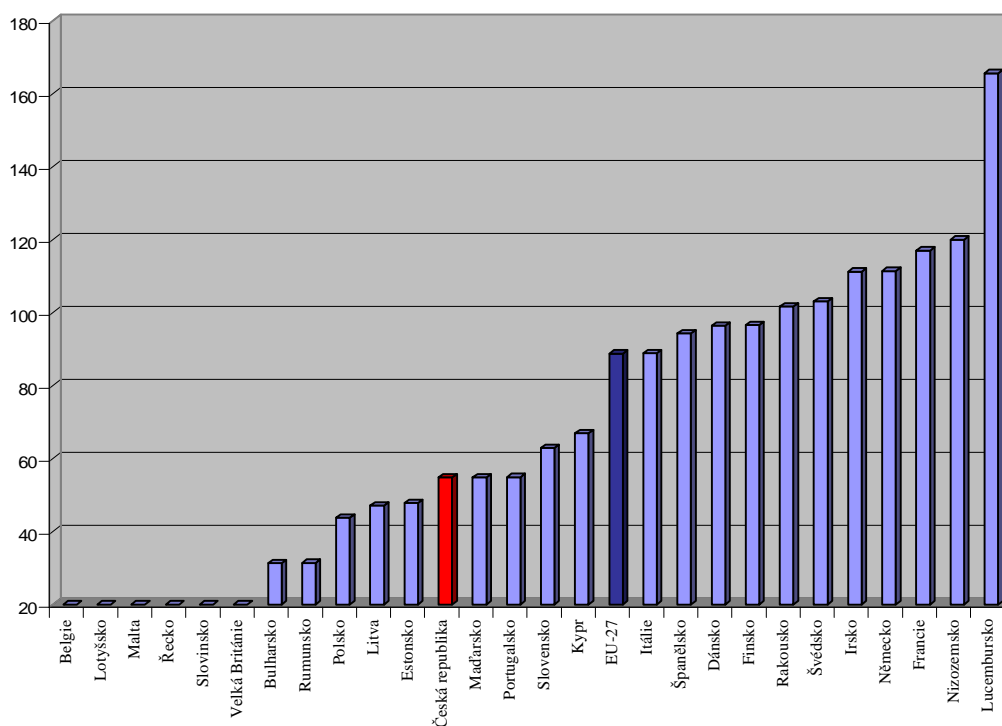
V produktivitě práce je stále patrné zaostávání proti relativní pozici ČR v HDP na obyvatele. V roce 2008 byla produktivita práce na zaměstnanou osobu (jako poměr HDP v paritě kupní síly/počet zaměstnaných osob) na necelých třech čtvrtinách průměrné úrovně EU 27 (72,2 %). V roce 2000 nedosahovala ČR ani dvou třetin úrovně EU 27 (61,7 %)³³. Rozdíl v ekonomické úrovni ČR oproti „starým“ členským zemím EU je proto dán, obdobně jako v ostatních „nových“ členských ekonomikách, markantně nižší hodinovou produktivitou práce. Ta je

³² Návrh „Zprávy o plnění Národního programu reforem ČR“, Úřad vlády, září 2009 (spread – rozpětí mezi nákupním a prodejním kurzem).

³³ Tendence a faktory makroekonomického vývoje ČR, Český statistický úřad, 2009

zřejmě stále ještě důsledkem technologické zaostalosti vzniklé v období centrálně plánované ekonomiky vlivem neefektivní alokace výrobních faktorů. Procesy transformace, privatizace a restrukturalizace ekonomiky, vytvoření tržních mechanismů, přímé zahraniční investice, transfer technologií a adaptace ekonomických subjektů na nové podmínky vytvořily prostředí umožňující stále rychlejší zmenšování rozdílů v úrovni produktivit. Hodinová produktivita se v české ekonomice začala razantně zvyšovat až v období po roce 2000, kdy vzrostla z 43,4 % průměru EA-12 na 54,3 % v roce 2008 a tento trend, zdá se, nebude porušen ani současnou hospodářskou recesí. Pro rok se 2009 očekává nárůst hodinové produktivity práce na 56,1 % v relaci k EA-12³⁴.

HDP v paritě kupní síly (PPS) na odpracovanou hodinu (EU-15 = 100):

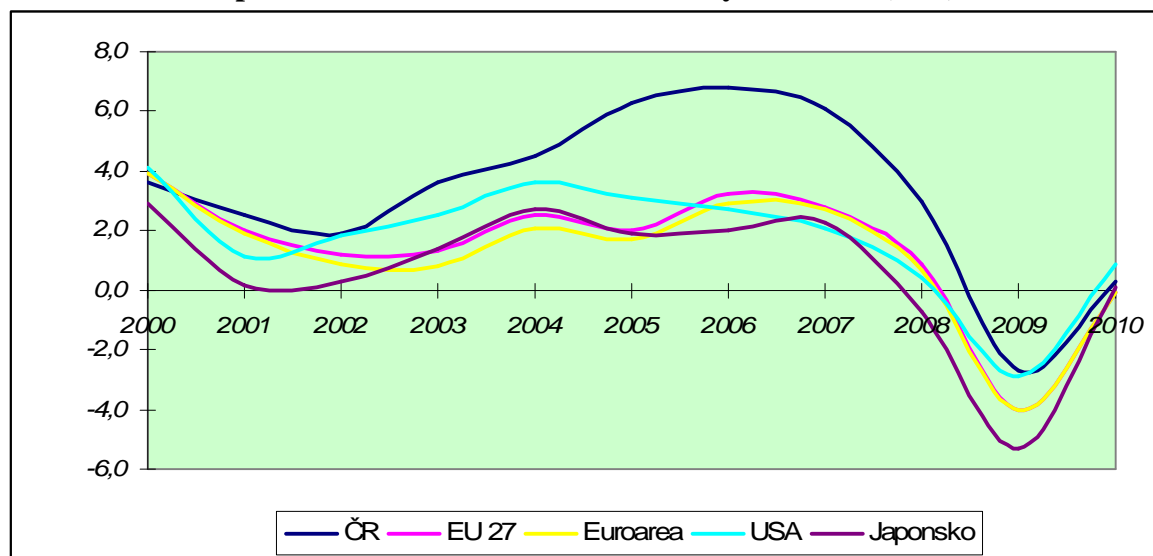

V roce 2009 očekává první pokles globálního ekonomického výkonu od 2. světové války. Přitom nejpřekvapivějším aspektem projevující se ekonomické krize byla rychlost poklesu ekonomik v roce 2008.³⁵ Problémy ve vyspělých ekonomikách se dále rozšířily i do rozvíjejících se ekonomik. Prudce klesl objem světového obchodu, stejně jako průmyslová produkce v mnoha zemích a inflace klesla k hodnotám blízkým nule.

³⁴ Návrh „Zprávy o plnění Národního programu reforem ČR“, Úřad vlády, září 2009

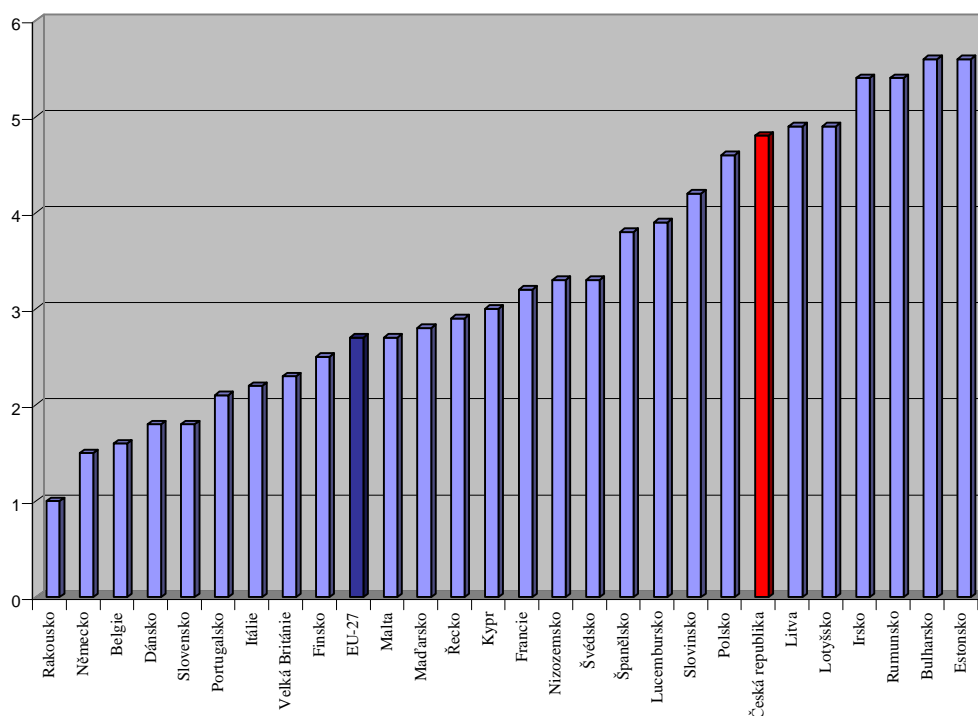
³⁵ Economic Forecast, Evropská komise, leden 2009.

Meziroční růst a predikce HDP ve světě a EU v reálných cenách (v %):

Eurostat, 2009

Veřejné investice v % HDP v roce 2008³⁶:

Eurostat, 2009

Oživení v EU bude patrně opožděno za USA; svou roli zde jistě sehraje vysoká nezaměstnanost, odhadovaná až na 12 % v roce 2010. Důležitým předpokladem oživení ovšem je, že nedojde k větší krizi evropských bank.³⁷

³⁶ Tento ukazatel je definován jako celková tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK) vyjádřená v procentech HDP pro veřejný sektor. THFK sestává z pořízení minus úbytky hmotných a nehmotných fixních aktiv (jako jsou budovy, stroje a zařízení, vozidla nebo software) u rezidentských výrobců, plus určité zhodnocení nevyráběných (obvykle přírodních) aktiv realizované produkční činností (např. meliorace půdy). Procento udává podíl HDP, který je používán veřejným sektorem na investice (spíše než např. na spotřebu nebo vývoz).

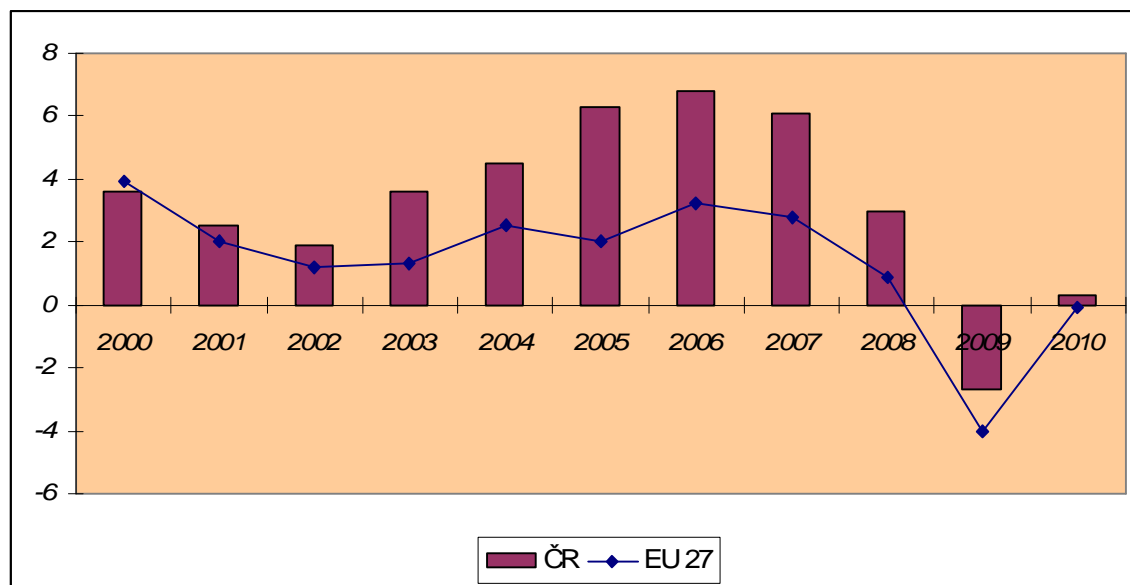
³⁷ Makroekonomická predikce ČR, Ministerstvo financí, červenec 2009.

Globální finanční krize sice ČR v zásadě nezasáhla; vyvolala však v celosvětovém měřítku nezanedbatelný pokles poptávky po zboží a službách. Pro výrazně exportně orientovanou českou ekonomiku z toho vyplývají podstatné odbytové potíže, umocněné navíc opatrnějším přístupem komerčních bank k poskytování úvěrových produktů podnikatelské sféře i obyvatelstvu. V 1. čtvrtletí roku 2009 se propad ekonomiky ČR dále zrychlil. Očekává se, že letos dojde k poklesu české ekonomiky o 4,3 %. Pro rok 2010 se předpokládá mírný růst HDP o 0,3 %.

Porovnání prognóz vývoje reálného růstu HDP v ČR:

	2007	2008	2009	2010
MF ČR	6,1%	3,0%	-4,3%	0,3%
EUROSTAT	6,1%	3,0%	-2,7%	0,3%

Růst reálného HDP v ČR a EU-27 a jeho predikce (v %):

Eurostat, 2009

4.3. Faktory sociální

I přes určité zlepšení v České republice přetrvávají vysoké regionální rozdíly v míře nezaměstnanosti. Příčinou může být regionální nesoulad mezi nabídkou práce a poptávkou po práci a nízká regionální, profesní či odvětvová mobilita pracovní síly podporovaná mj. i dominancí vlastnického bydlení. Dá se tedy předpokládat, že příspěvek zahraničního stěhování českých občanů k přizpůsobení v případě ekonomických nerovnováh bude poměrně omezený, a to i po úplném uvolnění pohybu pracovních sil mezi ČR a všemi původními zeměmi EU do roku 2011. Příliv zahraniční pracovní síly do České republiky, který je od roku 2005 velice dynamický, přispívá k pružnosti českého trhu práce.

Na druhé straně však naznačuje přetrvávání jeho některých vážných problémů (zejména nízké motivace pracovat u dlouhodobě nezaměstnaných s nízkou kvalifikací), neboť k pracovnímu

uplatnění cizinců dochází převážně v profesích vyžadujících nižší kvalifikaci. Riziko z hlediska nabídky pracovní síly zároveň představuje fakt, že k přesunům zahraničních pracovníků může dojít nezávisle na vývoji poptávky po práci a hospodářského cyklu v České republice.

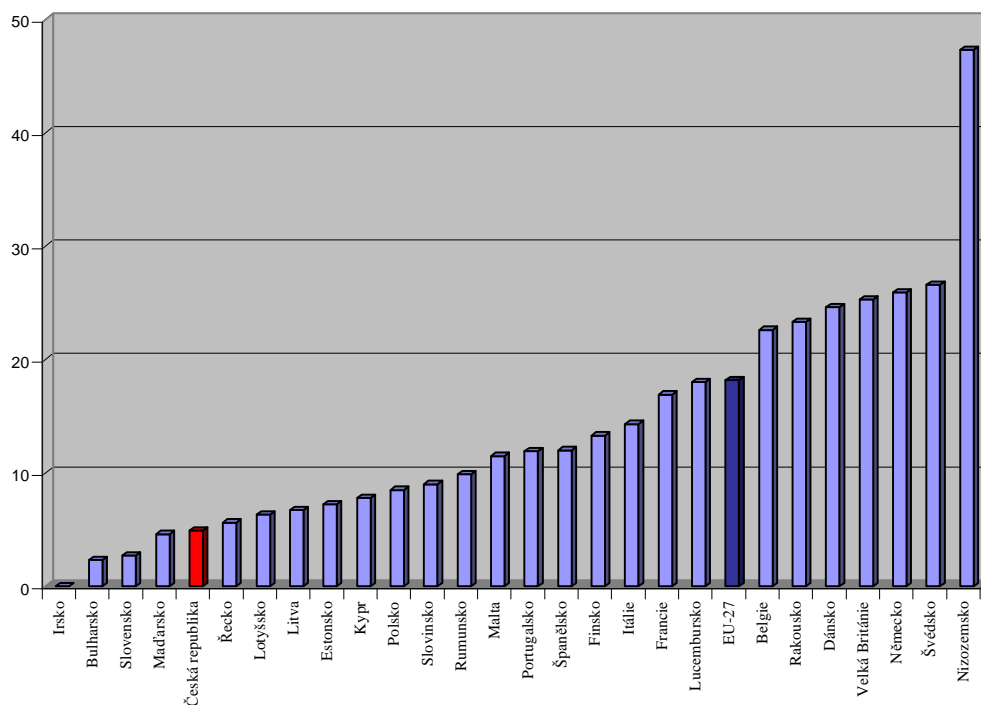
Pružnost trhu práce je významně utvářena institucionálními pravidly. Vliv kolektivního vyjednávání na tvorbu mezd v České republice je nižší než ve většině srovnávaných zemí. V průměru je v mezinárodním porovnání spíše nižší i vliv minimální mzdy na pružnost nízkých mezd a tvorbu pracovních míst. Zastavení růstu poměru minimální mzdy k průměrné mzdě, resp. mírný pokles tohoto podílu, lze pokládat za pozitivní vývoj, neboť vysoké minimální mzdy by mohly mít v interakci s vysokým zdaněním práce negativní vliv na pružnost trhu práce. Celkové zdanění práce v České republice v roce 2007 nepatrně vzrostlo. Vliv zdanění na dlouhodobou nezaměstnanost a tvorbu pracovních míst byl zhruba stejný jako v Rakousku, Maďarsku a Polsku, ale vyšší než v Portugalsku a na Slovensku. Finanční motivace k přijetí zaměstnání daná kombinací daní a dávek byla v roce 2006 v porovnání s ostatními zeměmi srovnatelná nebo vyšší pro osoby krátkodobě nezaměstnané, ale spíše průměrná pro osoby nezaměstnané dlouhodobě.

Podle provedených simulací došlo v roce 2007 v souvislosti s reformou systému sociálních dávek k oslabení finanční motivace k hledání zaměstnání pro některé skupiny obyvatelstva. Výše sociálních dávek v kombinaci s daňovým zatížením může oslabovat snahu o hledání nebo udržení zaměstnání, zejména u domácností s dětmi. Reforma v roce 2008 zastavila nepříznivé trendy, nicméně nepřinesla významnější zmírnění existujících problémů. Stupeň ochrany zaměstnanosti patří v oblasti stálých zaměstnání v porovnání s ostatními zeměmi k vyšším, při současně poměrně nízké ochraně v případě dočasných zaměstnání, což může být rizikem především pro vstup mladých osob na trh práce³⁸.

V rámci českého předsednictví se na neformálním jednání ministrů pro zaměstnanost a sociální věci v Luhačovicích v lednu 2009 evropští ministři shodli, že všechny aspekty mobility – profesní, geografická a sociální – jsou velmi důležité pro zajištění pružného trhu práce, hospodářského růstu a sociální soudržnosti. Na ministerské konferenci o sociálních službách v Praze pak byl zdůrazněn význam investic do sociálních služeb obecného zájmu jako prostředku sociálního začleňování i zdroje pracovních míst.

38 Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou, Ministerstvo financí ČR a Česká národní banka, prosinec 2008

Osoby zaměstnané na částečný úvazek – celkem (% z celkové zaměstnanosti) v roce 2008:

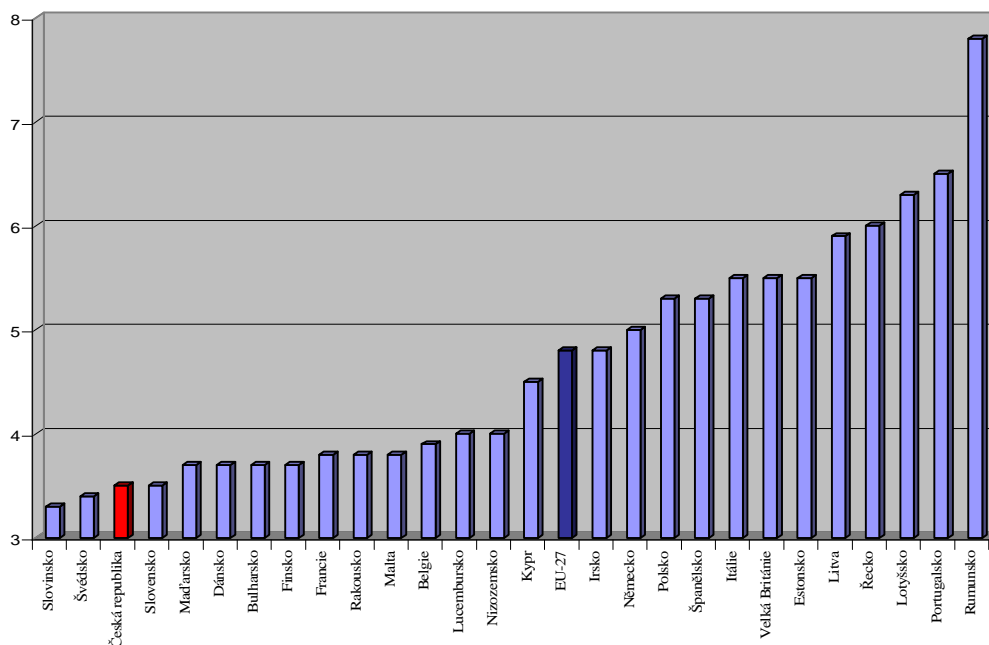
Eurostat, 2009

Česká republika se ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi vyznačuje velmi vysokým podílem populace, která má alespoň středoškolské vzdělání. V roce 2007 dosáhlo alespoň středoškolského vzdělání téměř 91 % populace ve věku 25–64 let. ČR je tak na přední pozici v rámci EU a překračuje referenční hranici 80 % podílu obyvatelstva ve věku 25–64 let s alespoň středním vzděláním spolu s dalšími 10 zeměmi. Tato hranice představuje pro EU jako celek cíl, kterého má být v rámci Lisabonské strategie dosaženo do roku 2010. V roce 2007 v EU-27 činil podíl populace s alespoň středním vzděláním 71 %, v EU-15 to bylo pouze 67 %. Vysoký podíl středoškolsky vzdělaného obyvatelstva je v ČR spojen s nízkým podílem terciárně vzdělaných. V EU-27 činil v roce 2007 podíl terciárně vzdělaného obyvatelstva ve věku 25–64 let 24 %, v České republice to bylo pouze 14 % a ČR tak mezi zeměmi EU zaujala pátou příčku od konce. Nejvyšší podíl terciárně vzdělaných pracovníků na celkové zaměstnanosti v odvětví je ve vzdělávání (51 %) a toto odvětví je zároveň nejsilnější z hlediska alokace terciárně vzdělané pracovní síly. 20 % všech pracujících osob s terciárním vzděláním pracovalo v roce 2007 v odvětví vzdělávání.

Vysoký podíl terciárně vzdělaného obyvatelstva v odvětví vzdělávání je příznivý coby investice do budoucna. Jedině vysoce kvalifikovaná pracovní síla na pedagogických postech může poskytnout dostatečnou kvalitu vzdělávacího systému, a tak pozitivně ovlivňovat budoucí vývoj vzdělanosti celé populace. Zároveň však vysoká míra alokace terciárně vzdělaného obyvatelstva do odvětví vzdělávání může mít dopad na nedostatek vysoce kvalifikované pracovní síly v dalších odvětvích. Celkově ČR patří v rámci EU-27 mezi země s nejnižším podílem terciárně vzdělaných pracovníků. V celé ekonomice ČR je 15 % terciárně vzdělaných, zatímco v EU-27 je to 26 %. Problémem zůstává, že dynamika růstu podílu terciárně vzdělaných v těchto odvětvích (s výjimkou odvětví vzdělávání) je v ČR stále pomalejší než v EU-27. Průměrný meziroční nárůst podílu terciárně vzdělaných v odvětví finančního zprostředkování byl mezi roky 2003–2007 v ČR 1,1 %, zatímco v EU-27 4,8 %.

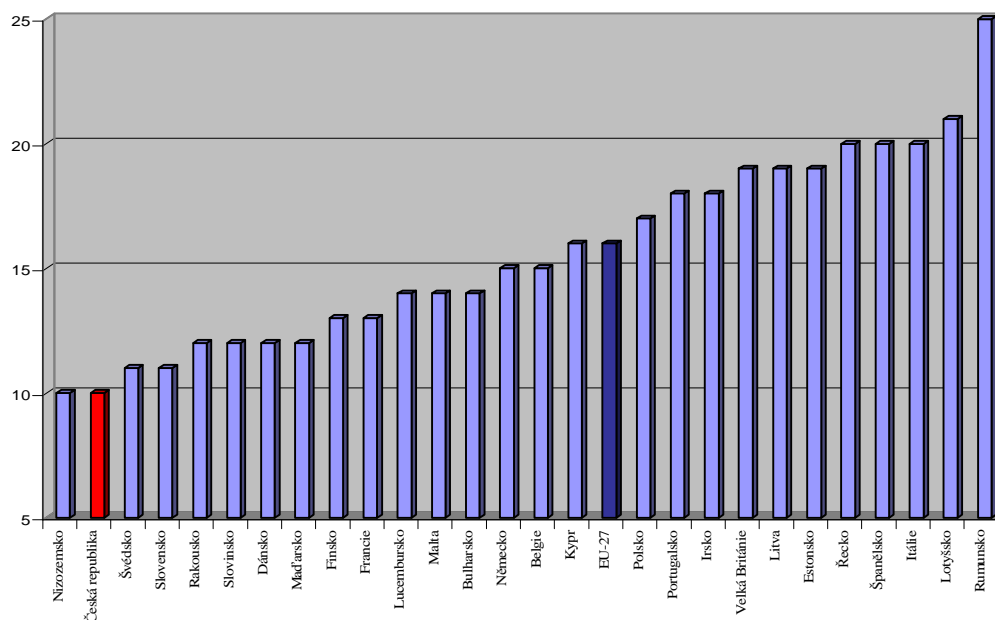
Pokud nedojde k urychlení trendu nárůstu podílu terciárně vzdělaných v těchto odvětvích, pak se budou i ta odvětví, která jsou evropským průměrem v současnosti nejbliže, spíše vzdalovat³⁹.

Nerovnost v rozdělení příjmů⁴⁰ v roce 2007:

Eurostat, 2009

Míra rizika chudoby po sociálních dávkách (podíl osob pod hranicí chudoby⁴¹) v roce 2007:

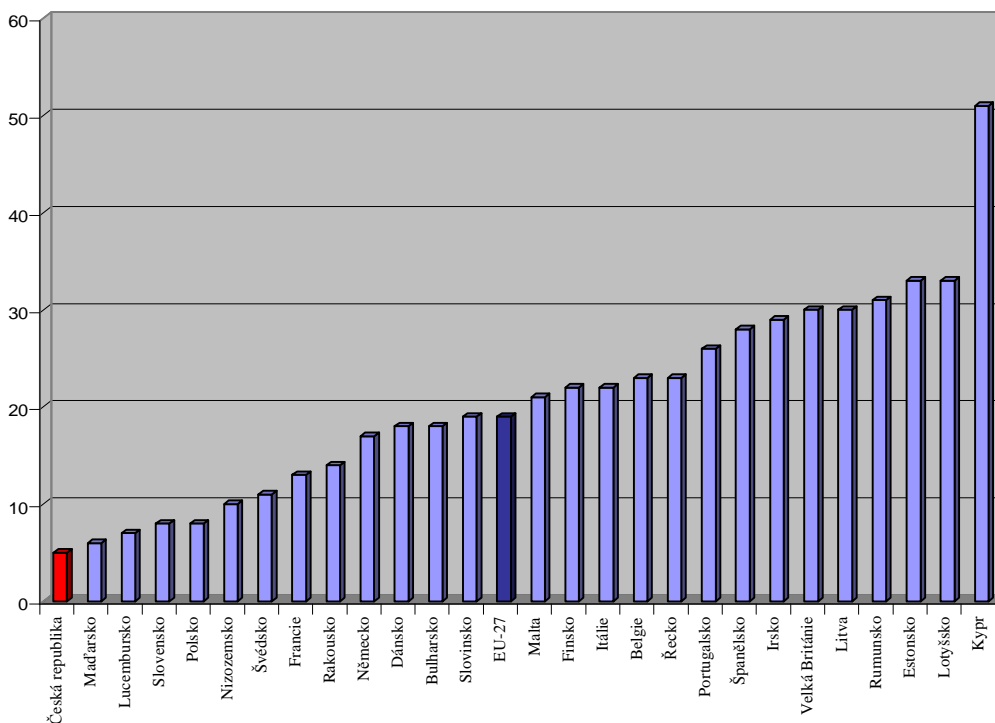
Eurostat, 2009

39 Hana Žáčková: Postavení ČR v rámci EU-27 z hlediska vzdělanostní úrovně populace a jejího vývoje, Centrum ekonomických studií VŠEM, duben 2009;

40 Poměr objemu příjmů připadajících na 20 % osob s nejvyššími příjmy (horní kvintil) k objemu příjmů připadajících na 20 % osob s nejnižšími příjmy (dolní kvintil). Příjmem se rozumí ekvivalizovaný disponibilní příjem.

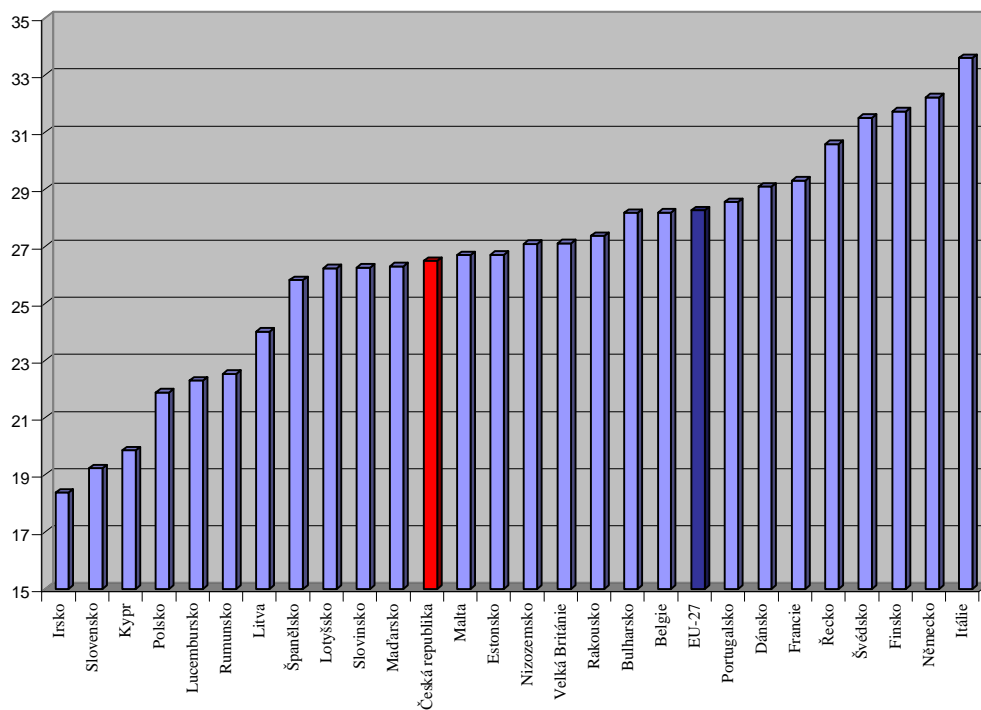
41 Podíl osob s ekvivalizovaným disponibilním příjmem pod hranicí chudoby, která se stanoví jako 60% mediánu národního ekvivalizovaného disponibilního příjmu (po sociálních transferech).

Míra rizika chudoby osob ve věku 65 let a více v roce 2007:

Eurostat, 2009

Očekávaný index ekonomické závislosti⁴² v roce 2015:

Eurostat, 2009

⁴² Ukazatel je definován jako podíl očekávaného počtu osob ve věku 65 a více let na očekávaném počtu osob ve věku 15 až 64 let.

Je pravděpodobné, že počet obyvatel ČR klesne do roku 2015 pod hranici 10 mil.⁴³; populace bude zároveň – podobně jako ve většině západoevropských zemí – rychle stárnout. Regiony s úbytkem obyvatel mají vysoký podíl starších osob se zvýšenou potřebou poskytování služeb obecného zájmu, odpovídajícího bydlení atd. – a tím mají tyto regiony i vyšší nároky na veřejné rozpočty⁴⁴.

V roce 2007 sice úhrnná plodnost (průměrný počet dětí na jednu matku) vzrostla na hodnotu 1,44 (proti minimu 1,13 v roce 1999), ale tato hodnota je stále velmi vzdálená referenční hodnotě 2,04, která zajišťuje dlouhodobou stabilitu populace. Naopak - počet i podíl seniorů v populaci poroste v důsledku demografické struktury a dalšího prodlužování střední délky života. Ukazatel rizika chudoby seniorů – tj. podílu osob starších 65 let - je v ČR velmi nízký ve srovnání s ostatními zeměmi EU. Česká společnost je dlouhodobě „zvyklá“ na příjmovou nivelizaci a rozevírající příjmové nůžky vnímá české veřejnost negativně, protože nivelizace důchodů je mnohdy považována za „spravedlivou“.

I přes pozitivní vývoj imigrace představuje demografie ekonomické riziko ve středním i dlouhém období⁴⁵. Navzdory stále ještě podprůměrné výši ukazatele průměrného očekávaného věku dožití se bude v následujících letech strmě zvyšovat stupeň závislosti starších osob. Vzhledem k tomu, že hodnoty vztahující se k pracovní síle starších pracovníků jsou kolem průměru EU, je zde prostor pro její zvyšování⁴⁶.

4.4. Faktory technologické

Rozvoj technologií je předpokladem rozvoje založeného na znalostech i na výrobě s vysokou přidanou hodnotou. Informační a komunikační technologie představují klíčový sektor, jenž ovlivňuje konkurenceschopnost ekonomiky. Česká republika na jedné straně dosahuje vyšší úroveň disponibilních ICT technologií a využití ICT v podnicích (zejména velkých), na straně druhé zaostává v případě konektivity občanů a domácností a dále také v případě procentuálního vyjádření nabízených elektronických veřejných služeb. Touto situací se zabývá také Rada vlády pro informační společnost, která v dubnu roku 2008 uveřejnila Strategii rozvoje služeb pro informační společnost s vizí dosáhnout do roku 2015 stavu, kdy bude Česká republika jako jedna z pěti nejlepších zemí Evropské unie v úrovni rozvoje e-governmentu⁴⁷.

43 Studie o vývoji populace do roku 2020, Český statistický úřad, 2008.

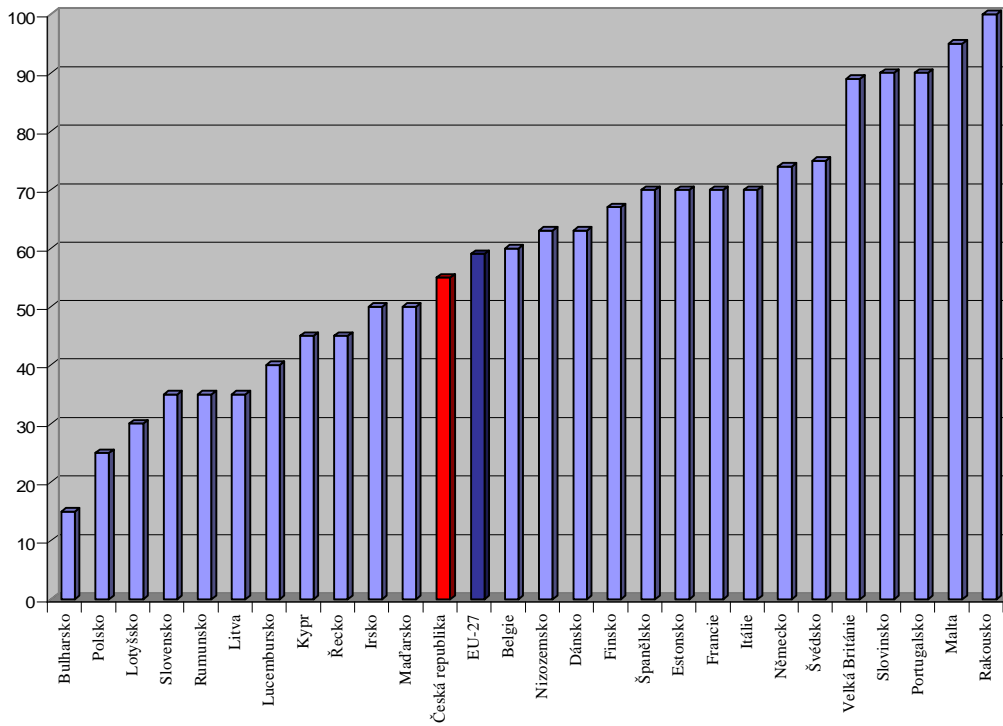
44 Demografické výzvy pro evropské regiony, Evropská komise, listopad 2008

45 Makroekonomická predikce ČR, Ministerstvo financí, červenec 2008.

46 Europe's demographic future, Evropská komise, říjen 2007.

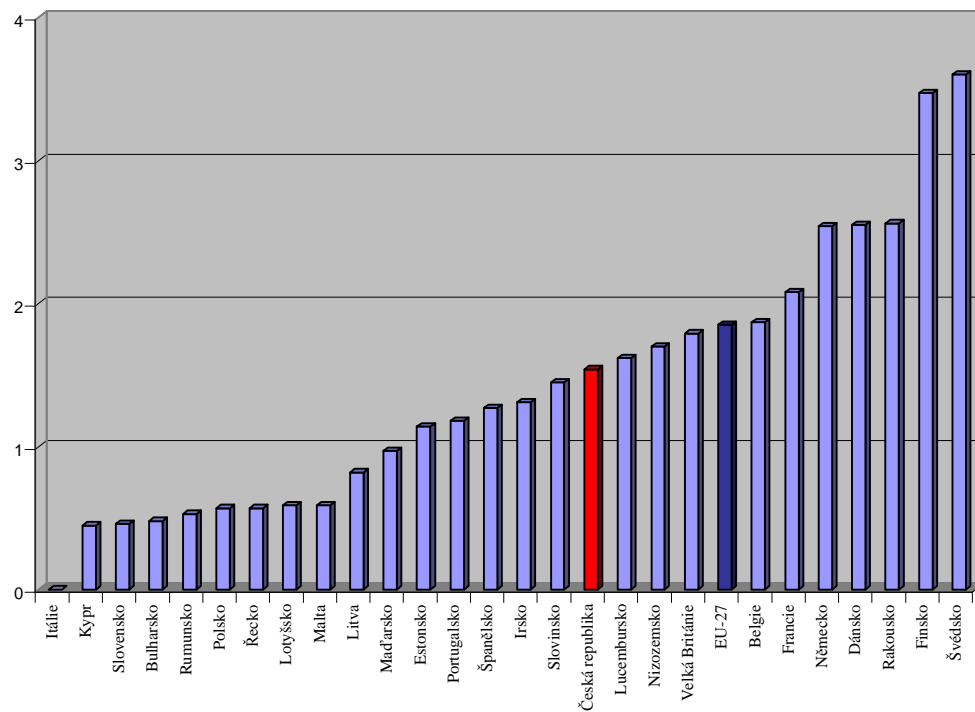
47 Rada vlády ČR pro informační společnost: Strategie rozvoje služeb pro informační společnost, 2008.

**E-government (využívání informačních a komunikačních technologií ve veřejné správě)
- dostupnost on-line – v roce 2007:**

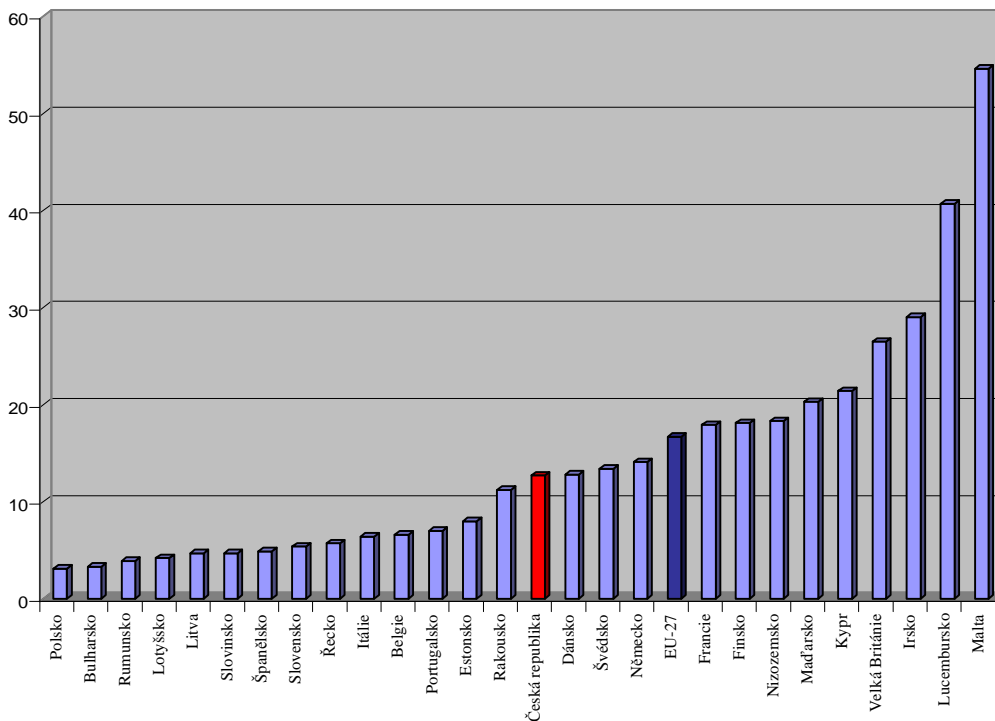
Eurostat, 2009

Celkové výdaje na výzkum a vývoj (v % z HDP) v roce 2007:

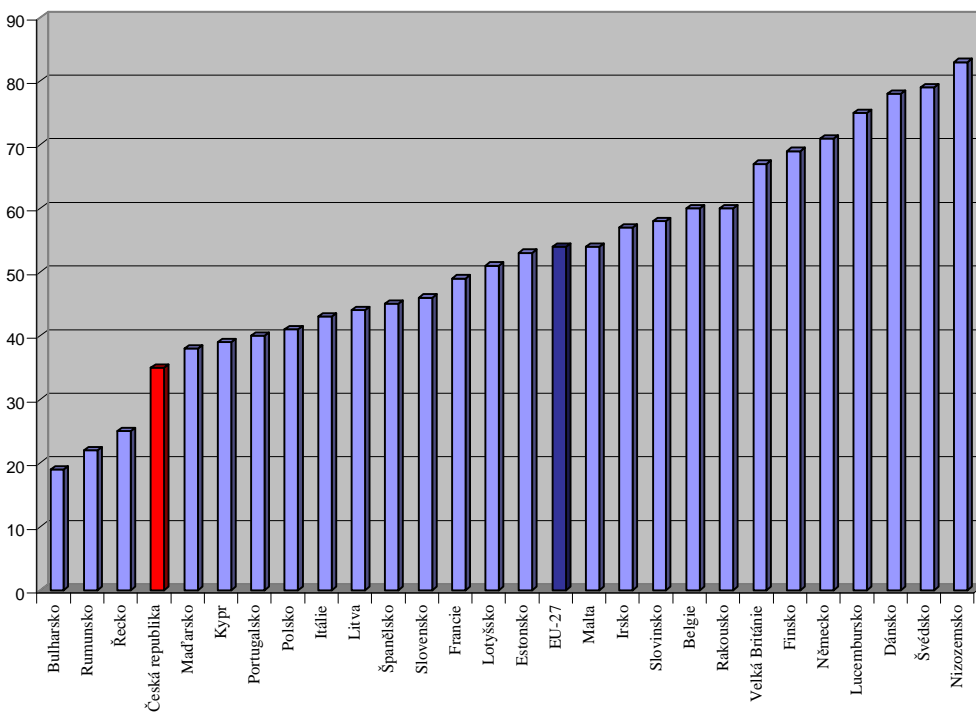
Eurostat, 2009

Podíl vývozu high-tech výrobků na celkovém vývozu v % v roce 2006:

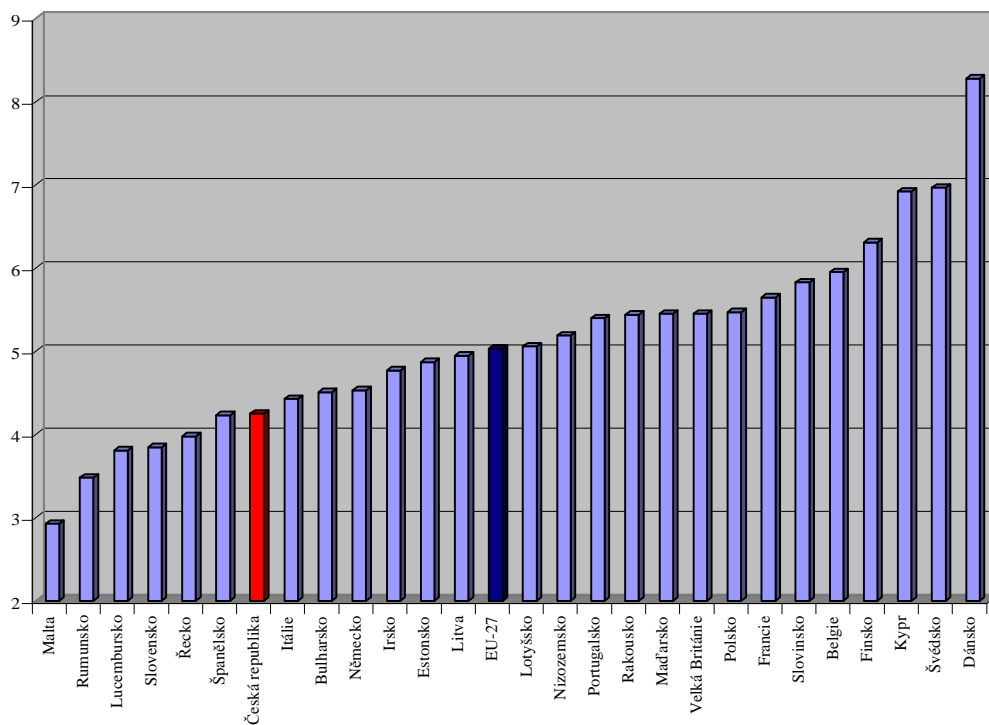
Eurostat, 2009

Podíl domácností vybavených připojením k internetu v roce 2007:

Eurostat, 2009

Celkové veřejné výdaje na vzdělávání (v % z HDP) v roce 2005:

Eurostat, 2008

5. Pozice ostatních členských států EU a evropských institucí

5.1. Členské státy

Z hlediska hlavního zacílení kohezní politiky se dají (zjednodušeně) shrnout pozice jednotlivých členských států do následujících tří skupin⁴⁸:

Zaostávající regiony	Zaostávající regiony v zaostávajících státech	Všechny regiony
Finsko Lotyšsko Litva Lucembursko Rumunsko	Bulharsko Česká republika Dánsko Estonsko Maďarsko Irsko Nizozemsko Portugalsko Švédsko Velká Británie Slovensko	Rakousko Kypr Francie Německo Řecko Itálie Malta Španělsko Polsko

Následující pozice k budoucí kohezní politice prezentovali ministři a vedoucí delegací během neformálního jednání ministrů pro regionální rozvoj ve dnech 23. a 24. dubna 2009 v Mariánských Lázních v rámci aktivit českého předsednictví v Radě EU:

Belgie

Vítá posilování koordinace s dalšími politikami EU, včetně lisabonské strategie. Kohezní politika by měla pokrývat všechny regiony EU. Všechny 3 současné cíle by měly být zachovány (Konvergence, Konkurenceschopnost a Spolupráce). Každý stát by si měl mít možnost flexibilně vybrat své priority. Nutnost zintenzívnit práce na zjednodušení této politiky. Pro nové výzvy doporučuje jednotnou evropskou strategii, ale konkrétní opatření koncipovat na regionální/lokální úrovni.

Bulharsko

Oceňuje podporu přeshraniční spolupráce. Podporuje snahu o dosažení synergií s dalšími politikami.

Dánsko

Zdůrazňuje potřebu většího zacílení kohezní politiky a větší koherence mezi fondy. Globalizaci chápe jako šanci nikoli výzvu.

Estonsko

Hlavní pozornost kohezní politiky by měla být na zaostávající regiony, dále pak i na ostatní regiony. Kohezní politika by měla reagovat na nové výzvy, ale nemělo by přitom dojít k rozmělnění cílů. Přílišný důraz je kladen na kontrolu a finanční řízení na úkor dosahování

⁴⁸ EU Cohesion Policy: Some Fundamentals questions, Bruegel, březen 2009.

plánovaných výsledků a skutečných dopadů. Je pro lepší harmonizaci mezi jednotlivými fondy a dále mezi kohezní politikou a politikou rozvoje venkova. Je pro proporcionalitu implementačního systému velikosti podpory. Odmítá, aby se pod vlajkou územní soudržnosti podporovaly zvláštní typy regionů jako horské oblasti apod. To si má každý stát řešit sám.

Finsko

Zásadní je zjednodušení administrativních procedur a diferencovaný přístup, který umožní skutečné zjednodušení. Uvážit by se mělo i sloučení SF do jednoho. Měla by být ještě silnější vazba na Lisabonskou strategii. Taková kohezní politika by měla být realizována ve všech regionech EU. Oceňuje evropskou přidanou hodnotu přeshraniční spolupráce. Jsou potřebné vhodné indikátory pro podchycení vývoje na NUTS II a NUTS III.

Francie

Budoucí kohezní politika by měla reagovat na problémy se sociálním vyloučením ve velkých městech a s úbytkem obyvatel ve venkovských oblastech. Nutnost zvýšit efektivnost důrazem na dosažení měřitelných výsledků. Podporuje obecný zájem na zjednodušení administrativy. Tendence regionálního vývoje (HDP, demografické indikátory apod.) je nutné sledovat nejen na úrovni NUTS II, ale i NUTS III, příp. ještě podrobnějších úrovních, zejména chybí vhodné indikátory pro měření inovací.

Irsko

Je pro lepší provázání různých politik, neboť provázání evropských a národních politik bylo jedním z faktorů irského úspěchu. Kohezní politika by měla zůstat zaměřena na několik klíčových priorit. Jako jediné Irsko přímo podpořilo český návrh na rozšíření oprávněnosti Fondu soudržnosti i na velkou vědeckotechnickou infrastrukturu i návrh na postupný pokles intenzity podpory po překročení hranice 75%. Silně podporuje zjednodušení, ale je pro proporcionalitu. Je pro tato neformální jednání spíše než pro vznik Rady.

Itálie

Role kohezní politiky je významná pro samotný politický projekt EU jako takový. Podporuje názor, aby kohezní politika byla realizována na celém území EU. Je třeba zajistit efektivnost politiky koncentrací na priority, stanovením měřitelných cílů a implementačním systémem zaměřeným na dosažení stanovených cílů. Komise by měla posílit roli strategického poradce. Vítá pracovní skupinu pro zjednodušení administrativních procedur. Velmi těžkopádný a centralistický (top-down) je také monitorovací systém. Podporuje zřízení Rady pro kohezní politiku podpořenou technickými pracovními skupinami. Zdůrazňuje potřebu sledování dalších indikátorů na regionální úrovni (nikoli ale nutně jako další kritéria pro zařazení do Cíle Konvergence).

Kypr

Potřeba nového přístupu ke sdílenému řízení všech fondů, příliš formální přístup ke kontrole a auditu ze strany EK místo aby se soustředila na strategické otázky. Pro kohezní politiku by měly být oprávněny všechny regiony. Měla by být flexibilnější mimo jiné i ve světle současné ekonomické krize. Podporuje návrh na postupný pokles podpory po překročení 75% průměru HDP EU. HDP by mělo být doplněno dalšími kritérii. Kohezní politika by měla být zacílená, to ale neznamená aplikaci stejného modelu v celé Evropě. Větší důraz je třeba klást na reálně dosažené výsledky a méně na audit. V oblasti zjednodušení je třeba udělat daleko více. Je pro aplikaci principu proporcionality. Podporuje zřízení stálého fóra pro strategickou diskuzi. Je pro rozšíření indikátorů pro zařazení do Cílů kohezní politiky. Podporuje intervence na úrovni funkčních regionů.

Litva

Podporuje zaměření na několik klíčových priorit, ale nedovedou si představit, že by tyto priority platily pro celou Evropu. Priority musí mít právo si vybrat členský stát. Nepodporuje další posílení kohezní politiky na lisabonskou strategii, neboť kohezní politika má i jiné cíle v oblasti ekonomického a sociálního rozvoje. Je proti fragmentaci fondů, podporuje zjednodušení celého systému. Podporuje zřízení Rady. Navrhuje jako jediný indikátor pro oprávněnost ponechat HDP, neboť je dostatečně syntetický. Je pro sledování dalších indikátorů regionálního rozvoje, ale pro ponechání stávajících kritérií pro zařazení pod Cíle kohezní politiky.

Lotyšsko

Podporuje větší tématické i regionální zacílení. Nutnost zjednodušení a větší harmonizace mezi ESF a ERDF a FS, nejlépe spojit do jednoho fondu. Podporuje větší provázanost s dalšími politikami EU. Podobně jako Litva jsou pro sledování dalších indikátorů regionálního rozvoje, ale pro ponechání stávajících kritérií pro zařazení pod Cíle kohezní politiky. Upozorňuje na možné problémy se zaměřením podpory na funkční regiony, neboť by to komplikovalo implementaci.

Lucembursko

Kohezní politika by měla reagovat na nové výzvy.

Maďarsko

Nutnost sladění všech politik EU, ale i národních politik, aby byly v souladu s kohezní politikou a byly tak dosahovány synergie. Nové výzvy nejsou výzvou jen pro politiku soudržnosti, ale pro všechny politiky. Kohezní politika by měla pokrývat všechny regiony, ale podporu koncentrovat na nejméně rozvinuté regiony, s tím, že podpora regionům nad hranicí 75 % HDP by měla být řešena zvláštním mechanismem/rámcem. Kohezní politiku je třeba více koncentrovat na klíčové oblasti, ale nikdy nebudou souhlasit s jednotným menu pro celou Evropu. Je proti proporcionalitě, protože to znamená zjednodušení jen pro některé. Potřebujeme zjednodušení pro všechny. Klíčem ke zjednodušení je subsidiarita. Koncentrace proto není otázka nařízení, ale programování. Kritizuje příliš ambiciózní auditory. Audit mají dělat jen národní auditoři a evropští auditoři je mají kontrolovat. Příliš mnoho auditů a málo diskuzí o podstatě. Kolem auditů a implementace se točí 90 % všech diskuzí a to je špatně. Komise by měla být kvalifikovaným poradcem a ne někým, kdo druhý den bude vystupovat i jako „policista“.

Malta

Pro efektivní kohezní politiku je kritický efektivní řídicí systém; musí dojít ke zjednodušení při realizaci této politiky v praxi. Systém musí být flexibilní, aby si každý stát mohl řídicí systém nastavit dle svých podmínek. Podporuje princip proporcionality, zejména pro menší projekty. Kohezní politika by měla být schopna rychle reagovat na nepředvídané situace jako je např. současná ekonomická krize. Zúžení počtu priorit má své výhody i nevýhody, ale je proti „one size fits all“. Priority by si proto měl vybrat každý ČS sám. Je pro diferenciaci postupů podle diferencovaných výkonů. Prosazuje zohlednění trvalého znevýhodnění např. tím, že Malta je ostrovem, navrhuje další indikátory jako kritéria pro zařazení pod Cíle kohezní politiky. Proces harmonizace různých sektorových politik s kohezní politikou by měl být interaktivní, nikoliv, že se po zformulování dané politiky provede její zhodnocení, to by jen dále rozšířilo již v současnosti těžkopádný evaluační proces. Je pro zahrnutí hodnocení

územních dopadů do současného systému hodnocení nikoli pro přidání dalšího standardu pro hodnocení.

Německo

Kohezní politika by měla být zaměřena především na nejméně rozvinuté regiony a měl by existovat mechanismus na postupný pokles intenzity podpory po překročení hranice 75%. Nutnost zjednodušení implementace. Systém musí být flexibilní – „one size does not fit all“. Je proti zahrnutí nových výzev. Je pro proporcionalitu kontrol a auditu podle typu a velikosti projektu. Nutnost zlepšit koherenci mezi různými politikami EU.

Nizozemsko

Stejně jako Belgie prosazuje zachování současných 3 cílů. Není vhodné do kohezní politiky zahrnout všechny možné další cíle. Nutnost více zapojit soukromý sektor. Klíčem k úspěšné kohezní politice je zjednodušení a rychlost, jinak bude neviditelná a nebude mít právo na budoucnost. Nutnost koordinovat nejen různé politiky EU, ale i národní sektorové politiky na regionální úrovni. V květnu 2009 Nizozemsko zorganizovalo speciální seminář k hodnocení dopadů do území.

Polsko

Podporuje zjednodušení procedur a nutnost koordinace s dalšími politikami EU. Kohezní politika by měla pokrývat všechny regiony. Podporuje zřízení Rady pro kohezní politiku. Podporuje sledování dalších socioekonomických indikátorů, které by ale neměly být současně kritérii pro zařazení do Cílů.

Portugalsko

Je třeba zlepšit koordinaci s dalšími politikami EU stejně jako více zharmonizovat pravidla pro jednotlivé fondy. Druhým velkým úkolem je zjednodušení procedur, třetím flexibilní územní implementace kohezní politika (více flexibility pro specifika regionů a rozsah problémů). Za čtvrté chtějí posílit roli přeshraniční spolupráce. Podporuje zacílit intervence na funkční regiony, které se nemusí krýt s administrativními regiony.

Rakousko

Kohezní politika by měla být otevřená všem regionům EU. Nutnost synergií s dalšími politikami EU. Podporuje zjednodušení. Podporuje vlastní iniciativy ze strany EK, jako byla např. v období 1995-1999 podpora regionálním inovačním strategiím.

Rumunsko

Podporuje zjednodušení procedur a princip proporcionality. Je pro zlepšení koordinace relevantních politik na všech úrovních (EU, národní, regionální), hlavně však se zemědělskou politikou. Je pro zjednodušení pravidel o veřejné/státní podpoře. Podporuje rozšíření kritérií pro zařazení do Cílů kohezní politiky (např. o věkovou strukturu, index chudoby, dostupnost veřejných služeb apod.).

Řecko

Kohezní politika by měla hledat cesty jak reagovat na nové výzvy, a protože nové výzvy působí na různé regiony různé, řešení musí být ušité na míru. Potřeba dosáhnout synergií mezi různými evropskými politikami. Podporuje zjednodušení procedur. Pro lepší poznání situace v regionech je nutný pokrok v dostupnosti regionálních dat.

Slovensko

Nutnost zjednodušení implementace, včetně větší koherence mezi jednotlivými fondy. Kohezní politika by měla pokrývat území celé EU. Nutnost dosáhnout synergie s dalšími politikami EU. Na nové výzvy by měly reagovat všechny politiky EU nejen kohezní politika. Podporuje zřízení Rady pro kohezní politiku. Navrhuje použít celou plejádu socioekonomických indikátorů (migrace, dostupnost služeb, struktura zaměstnanosti, rizika chudoby, naděje dožití apod.) pro studium trendů regionálního vývoje.

Slovinsko

Kohezní politika by měla zůstat zaměřena na dosavadní klíčové priority. Jádrové cíle by ale neměly být zaměřovány s příliš úzce definovanými tématickými prioritami, neboť je nutné vzít v úvahu specifika členských států a regionů. Zohlednění specifík neoslabí evropský charakter kohezní politiky. Zásadní je zjednodušení procedur, státy a regiony by měly získat více důvěry, zatímco EK by se měla více zaměřit na strategické otázky. Pokud by tato změna vyžadovala diferenciaci tak bychom tuto „cenu“ za větší efektivitu měli akceptovat. Podporuje postupný pokles podpory po překročení 75 % hranice.

Spojené království

Hlavní přínos kohezní politiky je podpora institucionální kapacity a podpora ekonomického růstu. Zdůrazňuje, že je třeba být realisty a uznat, že kohezní politika nemůže pomoci řešit všem regionům všechny výzvy, kterým čelí. Lze podpořit vytváření institucionální kapacity schopné reagovat na současné výzvy, a to ve všech evropských regionech. Další přínos ve sdílení „best practice“, výměně zkušeností a vzájemném učení. Je pro zjednodušení, protože složité procedury některé (zejména menší) aktéry z podpory vylučují. Zdůrazňuje potřebu lepších regionálních dat. Podporuje nutnost lépe provázat evropské a lokální politiky.

Španělsko

Politika soudržnosti by měla především podporovat ekonomický rozvoj a musí respektovat odlišnou situaci v různých státech a regionech. Nutnost synergie s dalšími politikami. Zjednodušení není jen o pravidlech, ale o změně kultury a postojů. Nejednoznačný názor na vytvoření nové Rady. Podporuje návrh na postupný pokles intenzity podpory po překročení 75 % hranice. Zdůrazňuje potřebu zohlednit další indikátory (počet obcí, geografickou polohu apod.) a odkazem na španělskou regionální politiku nepřímo naznačuje, že by zde mělo být i kritérium pro zařazení do Cílů. Je pro zjednodušení, ale nechce tomu obětovat v současnosti požadovanou proceduru hodnocení ani v budoucnu možná požadovanou proceduru/hodnocení územních dopadů.

Švédsko

Podporuje zaměření politiky soudržnosti na nejméně vyspělé regiony, u ostatních regionů by měla zodpovědnost za rozvoj spočívat na ČS a příslušných regionech. Nové výzvy jsou již SF alespoň částečně řešeny, ale do budoucna by měly být aktivity podporované v těchto sférách více provázány s ekonomickou a sociální soudržností. Podporuje zjednodušení procedur a jsou pro spravedlivý přístup k hospodářské soutěži.

5.2. Evropský parlament

Zpráva o bydlení a regionální politice, Alfonso Andrea⁴⁹:

Zpráva se zabývá problematikou bydlení s důrazem na 3 aspekty:

Sociální: Obtížný přístup k bydlení je příčinou sociální segregace a vytváření ghett, což je v rozporu s evropským sociálním modelem. A. Andria upozorňuje na to, že právo na adekvátní bydlení za rozumnou cenu je významným základním právem zakotveným v řadě mezinárodních chart a ústav členských států. Demograficky vývoj a hromadný odchod obyvatel mohou vést v některých regionech k poklesu poptávky po bydlení, k neobsazenosti bytů, což má v dotčených oblastech za následek snížení kvality života.

Environmentální a energetický - Nízké příjmy společně s vysokou cenou energie a neadekvátními systémy vytápění a izolace způsobují energetickou chudobu a energetické vyloučení. Rozšiřování měst způsobuje celou řadu sociálních a ekonomických problémů, které ovlivňují dopravu (přetížení hromadné dopravy, závislost na soukromých vozech), ochranu životního prostředí (zvýšená spotřeba energie, znečištění) a dostupnost služeb.

Koordinační - Andria zdůrazňuje nutnost dialogu a konzultace mezi jednotlivými úrovněmi místních, regionálních a vládních orgánů s cílem zajistit, že veřejné činnosti budou konzistentní, sociálně odpovědné a že budou spočívat na v horizontální koordinaci (týkající se všech politik Společenství v oblasti bydlení), vertikální koordinaci (mezi jednotlivými subjekty, které se zabývají bydlením na jednotlivých úrovních – evropské, vnitrostátní, regionální a místní) a smíšené koordinaci (mezi veřejnými orgány, sociálními a ekonomickými zájmovými skupinami a občanskou společností).

Zpráva o řízení a partnerství na vnitrostátní a regionální úrovni a o základně pro projekty v oblasti regionální politiky, Jean Marie Beaupuy⁵⁰:

Zpráva zdůrazňuje definici partnerství dle všeobecného nařízení o strukturálních fondech, podle něž má každý členský stát navazovat „partnerství s orgány a subjekty, jako jsou:

- příslušné regionální, místní a městské a jiné orgány veřejné moci;
- hospodářští a sociální partneři;
- veškeré jiné vhodné subjekty zastupující občanskou společnost, partneři v oblasti životního prostředí, nevládní organizace a subjekty zabývající se prosazováním rovnosti žen a mužů“.

Široká účast partnerů uvedených ve všeobecném nařízení o strukturálních fondech a lepší spolupráce subjektů zapojených do provádění programů a projektů financovaných strukturálními fondy a Fondem soudržnosti umožňuje zvýšit účinnost politiky soudržnosti a její pákový efekt. Beaupuy vyzývá v této souvislosti místní a regionální orgány, aby prověřily možnosti posílení své spolupráce a kontaktu s vnitrostátními vládami a Komisí, a také doporučuje, aby se konala pravidelná setkání mezi činiteli vnitrostátních, regionálních a místních orgánů.

Zpráva o městské dimenzi politiky soudržnosti v novém programovacím období, Oldřich Vlasák⁵¹:

Otázky měst sice spadají do působnosti vnitrostátních, regionálních a místních orgánů, ale zároveň hrají klíčovou úlohu v účinném provádění Lisabonské a Göteborgské strategie a zauímají proto rozhodující místo v politice soudržnosti, za niž mají odpovědnost orgány EU. Vlasák klade důraz na zajištění integrovaného přístupu k provádění politiky rozvoje měst, modernizaci dopravních, energetických a informačních sítí a sítí veřejných služeb a podporu

⁴⁹ Evropský parlament, březen 2007

⁵⁰ Evropský parlament, září 2008

⁵¹ Evropský parlament, únor 2009

celoživotní učení, vzdělávání a inovací, a to především v zanedbaných vnitřních městech. Dále podotýká, že je třeba nadále posilovat partnerství městských a venkovských oblastí, neboť městské oblasti hrají důležitou úlohu v harmonickém a integrovaném rozvoji svých předměstí v zájmu územní soudržnosti a vyváženého regionálního rozvoje.

Zpráva o doplňkovosti a koordinaci politiky soudržnosti s opatřeními pro rozvoj venkova, Wojciech Roszkowski⁵²:

Reforma strukturální politiky pro období 2007–2013 s sebou přinesla změnu struktury fondů a zásad pro přidělování podpory z těchto fondů. Jednou z významných změn bylo zřízení nového Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova propojeného se společnou zemědělskou politikou. Propojení financování společné zemědělské politiky s prostředky přidělenými na rozvoj venkova zjednodušuje rozpočtové schéma jen zdánlivě. Ve skutečnosti to znamená vynětí prostředků určených na nezemědělské cíle z rámce politiky soudržnosti a v širším hledisku z oblasti regionálního rozvoje, a v důsledku toho buď zdvojení některých stanovených cílů (např. ochrany životního prostředí a vzdělávání), nebo jejich opomíjení v obou oblastech. Roszkowski zdůrazňuje, že politika rozvoje venkova má obrovský vliv na územní soudržnost. Není tedy vhodné oddělovat činnosti související s rozvojem venkova od politiky soudržnosti a od opatření regionálního rozvoje. Politika soudržnosti může lépe než Společná zemědělská politika napomáhat řešení problémů rozvoje venkova, které se netýkají zemědělství, například podporovat rekvalifikaci pro práci v produktivnějších hospodářských odvětvích. Začlenění politiky rozvoje venkova do politiky soudržnosti a regionálního rozvoje je však možné pouze za podmínky, že se pro rozvoj venkova vyčlení přiměřené prostředky, které budou použity v souladu s prioritami stanovenými pro venkovské oblasti.

Zpráva o Zelené knize o územní soudržnosti a stavu diskuse o budoucí reformě politiky soudržnosti, Lambert van Nistelrooij⁵³:

Zpráva odmítá jakékoli pokusy převést politiku soudržnosti zpět na vnitrostátní úroveň a nabádá k přijetí závazku k jednotné politice Společenství, která by také měla být schopna řešit problémy, jako jsou globalizace, změna klimatu a demografické změny. Van Nistelrooij vyjadřuje silné přesvědčení, že by politika soudržnosti měla zahrnout všechny regiony EU tím, že bude představovat přidanou hodnotu pro každého, nejen pro nejchudší regiony cíle Konvergence. Zdůrazňuje také potřebu součinnosti a integrovaného přístupu mezi různými odvětvovými politikami s cílem dosáhnout co nejlepšího výsledku, pokud jde o skutečný růst a rozvoj. L. van Nistelrooij je rovněž přesvědčen, že by Evropský parlament měl důrazně požadovat zveřejnění Bílé knihy o územní soudržnosti, což by mělo otevřít cestu k tomu, aby se územní soudržnost proměnila v konkrétní opatření, která by měla být zahrnuta do příštího legislativního balíčku týkajícího se strukturálních fondů pro programové období po roce 2013.

5.3. Evropská komise

V rámci Evropské komise nemá kohezní politika absolutní podporu a je často předmětem kritického hodnocení. V gesci Generálního sekretariátu Evropské komise vznikla pracovní skupina, která sleduje politiky ve sdíleném řízení a porovnává jejich výsledky a efektivitu. Kohezní politika vykazuje relativně vysoký objem nesrovnalostí a podle návrhu nové zprávy Účetního dvora dojde oproti roku 2007 k dalšímu nárůstu míry nesrovnalostí.

⁵² Evropský parlament, únor 2009

⁵³ Evropský parlament, únor 2009

Vzhledem ke změně na postu komisaře pro regionální politiku (Danuta Hübner byla zvolena do Evropského parlamentu, kde se stala předsedkyní Výboru pro regionální rozvoj a ve funkci komisaře ji nahradil Pawel Samecki) neexistuje v tento moment jasná představa vedení DG Regio o strategické vizi a o zaměření kohezní politiky v budoucnu. Podle původních představ měla Evropská komise připravit druhý „reflexní dokument“ do konce roku 2009; zatím však není jasné, jak se bude postupovat dále. Na Generálním ředitelství pro zaměstnanost (DG Employment) došlo také k personálním změnám (příchod nového generálního ředitele Roberta Verrueho, odchod ředitele koordinační sekce Davida Coyna) a názor týkající se nové kohezní politiky se bude tvořit až počínaje podzimem 2009.

Evropská komise se začíná zabývat přípravou hodnocení dopadu („impact assessment“) nové kohezní politiky, což je povinná součást každé nové legislativy. Jedním z témat, na nichž panuje shoda, je zajištění přechodného režimu pro regiony, jejichž HDP je více jak 75 % průměru EU. Stanovení horního limitu pro definici přechodné kategorie je politickou otázkou – může to být 90 %, nebo i 100 % ... V druhém případě by se jednalo o cca 100 mil. obyvatel a zahrnutí pro kohezní politiku významných států. Podle neformálního vyjádření tyto úvahy podporuje Generální ředitelství pro rozpočet (DG Budget), ale současně by tento útvar požadoval zcela zrušit podporu regionů nad 100 % HDP EU-27. Jedním z možných budoucích scénářů kohezní politiky by mohlo být její zaměření pouze na chudé regiony a Evropský sociální fond by byl vyňat z nástrojů kohezní politiky, protože podle Smlouvy není přímo podřízen kohezní politice. Probíhají úvahy, jaké jsou přínosy a nevýhody setrvání v „rodině“ kohezní politiky.

Evropská komise údajně také uvažuje o využití dalších pomocných indikátorů; HDP na obyvatele by však mělo i nadále zůstat hlavním kritériem pro výpočet alokací. Role komisaře a zvláště jeho respekt v rámci kolegia je klíčovým faktorem pro pokračování kohezní politiky.

5.4. Výbor regionů

Evropská kohezní politika: pákové efekty pro politiky Společenství

Kohezní politika již dvacet let prokazuje svou přidanou hodnotu a realizuje konkrétní projekty. V průběhu času prošla vývojem – vznikla jako doplňkové opatření při vytvoření jednotného trhu, aby zajistila rozvoj nejslabších regionů, umožnila zmírnění socioekonomických rozdílností vzniklých postupným rozšiřováním Unie a stala se významným nástrojem, o který se opírá strategie pro růst a zaměstnanost ve všech územích Unie. V poslední době se pracuje na jejím využití na podporu evropského plánu na oživení ekonomiky. Další významný aspekt pákového efektu spojeného s využíváním strukturálních fondů souvisí s posilováním institucionálních kapacit orgánů veřejné správy. Politika soudržnosti tím, že podporuje jejich řídicí kapacity a sladuje jejich postupy v evropském měřítku, usnadňuje provádění politik Společenství.

Územní soudržnost:

Provádění územní soudržnosti jako cíle Společenství je zásadní pro budoucnost politik Společenství. Oblast použití intervencí v rámci politiky územní soudržnosti musí totiž zohlednit tři rozměry – korektivní rozměr, jehož cílem je „snižování stávajících rozdílností“, za současného zachování rovnosti přístupu k základním veřejným službám všem občanům nezávisle na místě bydliště, preventivní rozměr, v jehož důsledku se „odvětvové politiky, které mají územní dopad, stávají koherentnějšími“ s tím, že je v každém případě nutné usilovat o mobilizaci vnitřních zdrojů znevýhodněných území, a to s cílem udržet populaci

v těchto oblastech, a konečně třetí rozměr spočívající v pobídce ke zlepšování „územní integrace“ povzbuzováním spolupráce.

Řízení měst:

Řízení měst je kromě jiného klíčové pro úspěch provádění strategií udržitelného rozvoje v městských oblastech, a to nikoli pouze pro účely koordinace všech stupňů veřejné správy, nýbrž také kvůli zapojení místních aktérů. Řízení měst musí v integrovaném přístupu zohledňovat tři pilíře udržitelného rozvoje – životní prostředí, hospodářství a sociální otázky, a to za účelem zajištění skutečné sociální a územní soudržnosti. Stejně tak je nutné, aby si venkovské oblasti vypracovaly integrované strategie založené na víceúrovňové správě, jejichž cílem bude podpora jejich udržitelného rozvoje a konkurenceschopnosti. V těchto strategiích budou zahrnuta opatření na řešení přirozených znevýhodnění, jimž tato území čelí, a nerovnováhy mezi nimi a městskými oblastmi.

Optimalizace posílené kultury konzultací:

Od roku 2002 se rozvíjí posílená kultura konzultací, o kterou usilovala Bílá kniha o evropské správě věcí veřejných, v níž bylo uvedeno, že „investice do řádné konzultace v dostatečném předstihu může přinést lepší tvorbu právních předpisů, které lze také přijmout rychleji, snadněji provést a které jsou posléze dodržovány s větší ochotou“. Za účelem zavedení víceúrovňové správy věcí veřejných do praxe Výbor regionů se zavazuje:

- rozvinout spolupráci s Evropskou komisí a evropskými a vnitrostátními sdruženími územněsprávních celků ve fázi přípravy programu legislativní práce Evropské komise, a to v rámci strukturovaného dialogu,
- spolupracovat s ostatními institucemi EU na rozvíjení efektivního posuzování dopadu činností Výboru regionů, aby byla posílena jeho úloha poradního orgánu v rámci smluv a prokázána přidaná hodnota, kterou přináší do rozhodovacího procesu u EU.

Lepší tvorba právních předpisů:

Koordinace legislativního procesu navržená v akčním programu s názvem Zlepšení tvorby právních předpisů a podpořená inter-institucionální dohodou téhož názvu, kterou uzavřel Evropský parlament, Rada a Evropská komise v roce 2003, musí plně zohlednit příspěvek regionálních a místních orgánů a právních a politických nástrojů, který tyto orgány ve své strategii pro zlepšení tvorby právních předpisů zdůrazňují. Již za současného stavu smluv, kdy se očekává vstup Lisabonské smlouvy v platnost, umožňují stávající interní opatření a mechanismy Společenství uplatňovat sladěný a koordinovaný přístup k monitoringu a ke kontrole plnění zásad subsidiarity. Je nutno posilovat schopnost regionálních a místních orgánů osvojovat si právo Společenství, a to za účelem posílení právní jistoty v Evropské unii a usnadnění řádného převádění právních předpisů Společenství.